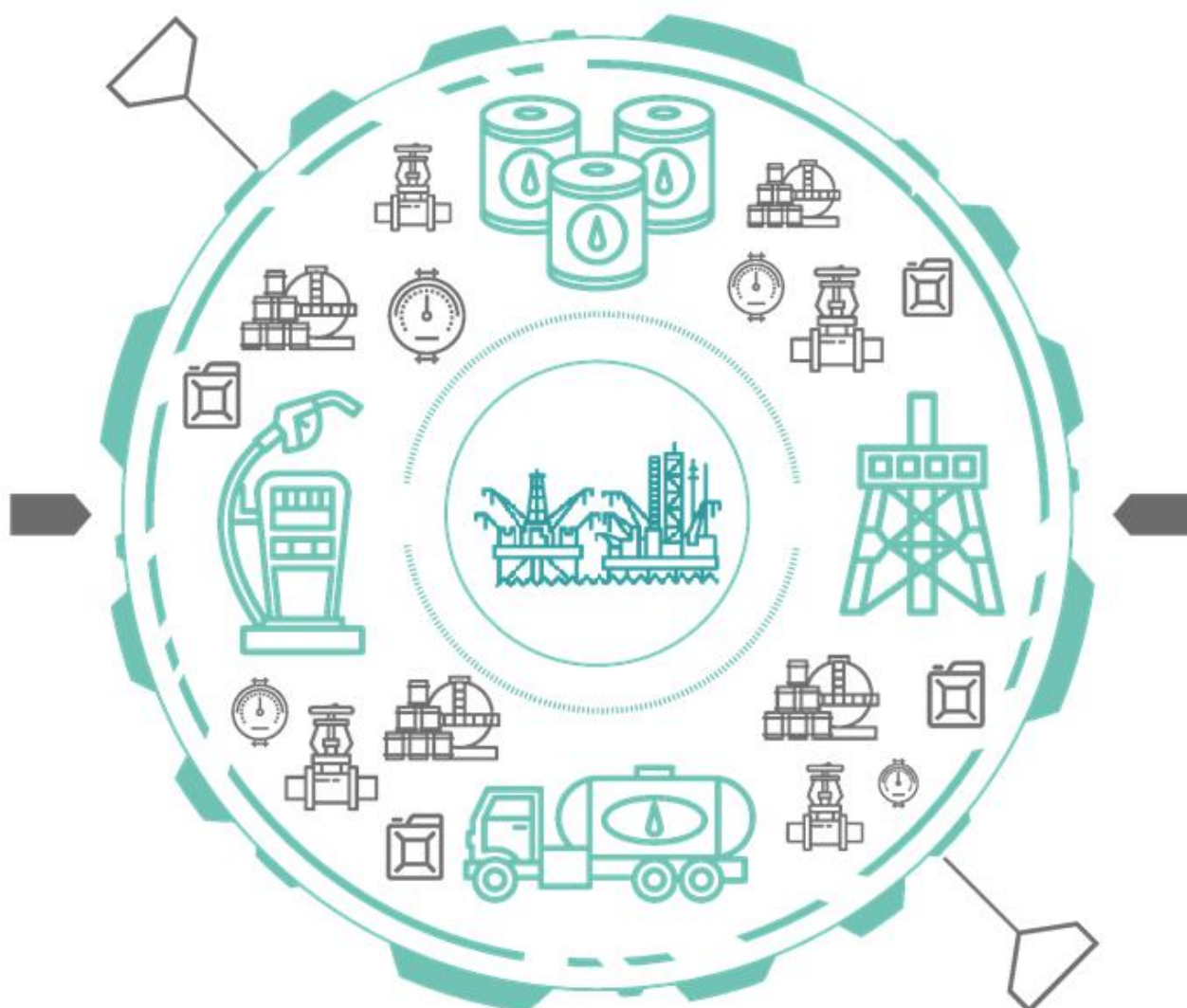

Contribuția proiectelor de explorare și producție a hidrocarburilor din Marea Neagră la dezvoltarea economiei românești

Mai 2018

Conținut

Listă de tabele și figuri	3
Listă de acronime	4
I. Rezumat	5
Obiective și considerații generale	5
Principalele rezultate	6
II. Situația actuală	9
Scurt istoric al industriei petroliere din România	9
Privire de ansamblu asupra dezvoltării activităților offshore	12
III. Beneficiile dezvoltării sectorului upstream din Marea Neagră	15
Prezentare generală	15
Volumul investițiilor	17
Impactul asupra ocupării forței de muncă	18
Impactul asupra veniturilor la bugetul de stat	19
Impactul asupra indicatorilor macroeconomici	21
Efectele de propagare în economie a investițiilor din Marea Neagră	23
IV. Concluzii	24
V. Anexe	25
Potențialul de dezvoltare pe termen lung	25
Contribuția economică a activităților offshore (2000-2017)	28
Set de ipoteze	31
Note Metodologice	32
Referințe	34
Răspunderea autorilor	36

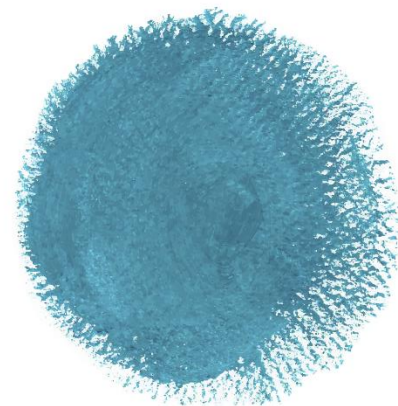

Listă de tabele și figuri

Figura 1 – Consumul istoric de țiței, după sursă.....	10
Figura 2 – Consumul istoric de gaze naturale, după sursă	11
Figura 3 – Perimetrele de explorare, dezvoltare și exploatare din Marea Neagră 12	
Figura 4 – Sistemul național de transport al gazelor naturale – coridoare de transport și proiecte majore de dezvoltare.....	14
Figura 5 – Prezentare generală a impactului viitoarelor proiecte offshore cu privire la gazul natural asupra economiei românești, 2018 – 2040	16
Figura 6 – Prezentare generală a impactului a 1 mld. USD cheltuit în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore, 2018 – 2040	17
Figura 7 – Total investiții viitoare în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore, 2018 – 2040 [mld. USD].....	17
Figura 8 – Impactul proiectelor offshore asupra pieței de muncă din România, 2018 – 2040	18
Figura 9 – Multiplicator locuri de muncă, 2018 – 2040.....	19
Figura 10 – Venituri la bugetul de stat în perioada 2018 – 2040 – efect total (direct, indirect și indus) în funcție de tipurile de taxe.....	19
Figura 11 – Venituri la bugetul de stat în perioada 2018 – 2040 - efect total (direct, indirect și indus) în funcție de tipurile de impact	20
Figura 12 – Multiplicator venituri la bugetul de stat, 2018 – 2040	21
Figura 13 – Impactul asupra producției de bunuri și servicii, 2018 – 2040	21
Figura 14 – Multiplicator PIB, 2018 – 2040	22
Figura 15 – Balanța de plăți, 2018 – 2040, [mld. USD]	22
Figura 16 – Prezentare generală a efectelor adiționale ale investițiilor asupra economiei românești, 2020 – 2040	23
Figura 17 – Prezentarea generală a impactului viitoarelor proiecte de gaze natural la nivel offshore asupra economiei românești, 2018 – 2060	25
Figura 18 – Prezentarea generală a tipurilor de taxe, 2018 – 2060	26
Figura 19 – Prezentarea generală a impactului cheltuirii a 1 mld. USD în explorarea, dezvoltarea și producția de gaze naturale, 2018 – 2060	27
Figura 20 – Prezentarea generală a impactului proiectelor offshore asupra economiei românești, 2000 – 2017	28
Figura 21 – Total investiții în explorarea, dezvoltarea și producția gazului natural la nivel offshore, 2000 – 2017 [mld. USD]	29
Tabelul 1 – Prezentare generală a efectelor economice viitoare în perioada 2018 – 2040	6
Tabelul 2 – Prezentare generală a efectelor viitoare de propagare estimate 2020 – 2040	7

Listă de acronime

ARCOMN	Asociația Română a Concesionarilor Offshore din Marea Neagră
Bep	Barili echivalent petrol
BP	Balanța de Plăți
CAGR	Rata de creștere medie anuală (Compounded Annual Growth Rate)
CAPEX	Cheltuieli de capital
CAS	Contribuții de asigurări sociale
CASS	Contribuții de asigurări sociale de sănătate
CE	Comisia Europeană
ENTSO-G	Rețeaua Europeană a Operatorilor de Sisteme de Transport de Gaze (European Network of Transmission System Operators for Gas)
EUR	Euro
H.G.	Hotărâre de Guvern
Km	Kilometru
Mil. bep	Milioane barili echivalent petrol
Mc	Metri cubi
Mld. mc.	Miliarde metri cubi
Mil.	Milioane
Mld.	Miliarde
MMBTU	Milioane Unități Termice Britanice (Million British Thermal Units)
MWh	Megawatt-oră
OPEX	Cheltuieli operaționale
PIB	Produs Intern Brut
PC	Picioare cubice
Tep	Tone echivalent petrol
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar American (United States Dollars)

I. Rezumat

Obiective și considerații generale

În România, unul dintre cei mai vechi producători de țiței și gaze, proiectele referitoare la activitățile petoliere offshore au debutat în perioada 1967-1969. Scopul acestora a fost creșterea producției naționale prin accesarea potențialului de foraj și exploatare în cadrul platformei continentale a Mării Negre. În consecință, în 1975 a fost instalată prima platformă de foraj marin, ce a condus la întâia producție de petrol din Marea Neagră, în 1987. În pofida unei istorii relativ îndelungate a producției offshore în ape de mică adâncime, prima descoperire la mare adâncime în Marea Neagră a fost realizată nu mai devreme de anul 2012. Atunci, prin sonda Domino-1 au fost descoperite rezerve recuperabile de aproximativ 42-84 de miliarde de metri cubi de gaze, devenind astfel cea mai mare descoperire unică din Marea Neagră până astăzi.

Având în vedere potențialul semnificativ al rezervelor de gaze naturale ce ar putea deveni exploatare comerciale, în anii următori ar trebui să se desfășoare investiții pe scară largă în sectorul upstream al Mării Negre. De aceea, se justifică examinarea și analiza mai atentă nu doar a resurselor de țiței și de gaze, cât și creșterea economică totală și dezvoltarea potențială pe care aceste investiții le-ar aduce economiei românești în ansamblu.

Studiul de față este realizat independent de către Deloitte, pe baza unor ample eforturi și în limita expertizei disponibile, și vizează estimarea beneficiilor economice globale asociate dezvoltării pe scară largă a sectorului upstream din Marea Neagră. Suntem conștienți de faptul că dezbateră privind evoluția activităților offshore în România este un subiect de o importanță majoră pentru societatea noastră, în principal datorită impactului incontestabil asupra economiei și securității energetice a României, dar și pe fondul complexității sale deosebite. În acest context, obiectivele studiului au fost următoarele:

- ✓ Calcularea impactului economic potențial pe care proiectele offshore îl vor avea în crearea de locuri de muncă, asupra veniturilor la bugetul de stat și asupra indicatorilor macroeconomici ai României;
- ✓ Examinarea și analiza potențialelor efecte de propagare în ansamblul economiei ce pot fi determinate în sectoarele adiacente (ex: infrastructură, industrie chimică și petrochimică, producție de energie electrică pe bază de gaze naturale) și care ar duce la dezvoltarea suplimentară a economiei per ansamblu;
- ✓ Furnizarea unui instrument obiectiv, bazat pe date concrete, pentru a sprijini cu argumente raționale posibilele discuții sau dezbateri întreprinse de diferiți factori de decizie privind sectorul upstream din largul Mării Negre.

Mai mult, raportul oferă o imagine de ansamblu, anumite perspective asupra contextului național, informații de bază despre industrie și date esențiale despre specificul producției de țiței și gaze din România. Perioada acoperită de raport se referă la intervalul de timp 2000-2040, cu anumite implicații până în anul 2060, prezentate însă exclusiv în anexă. Impactul și beneficiile estimate în raport se

bazează pe ipoteza volumului investițional prezentat în capitolul III al documentului. În momentul de față însă, nicio decizie finală de investiție nu a fost adoptată de către vreun titular de concesiune a perimetrelor din Marea Neagră. Așadar, acel volum investițional rămâne, la momentul redactării prezentei analize, o ipoteză și trebuie tratat ca atare.

Datele de intrare au fost colectate din surse publice, din datele și informațiile Deloitte, precum și în urma discuțiilor cu experți din domeniu. Prognozele au fost realizate pe baza datelor istorice și a ipotezelor noastre privind evoluția industriei offshore. Deloitte nu a avut acces la date confidențiale sau la informații care conțin secrete profesionale, respectând astfel în totalitate prevederile Legii Petrolului nr. 238/2004, Normelor metodologice de aplicare a Legii Petrolului aprobate prin H.G. nr. 2075/2004, Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate și a standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România sau a oricărei alte legislații aplicabile.

Conținutul, analizele și concluziile acestui raport nu reflectă neapărat opiniile individuale ale experților participanți. A fost exprimată o gamă largă de puncte de vedere și opinii, uneori divergente, care au făcut posibilă studiarea mai profundă și mai obiectivă a aspectelor fundamentale tratate de studiu. O privire de ansamblu a metodologiei și a seturilor de date statistice utilizate de autori este disponibilă în anexa prezentului document.

Principalele rezultate

Sintetizând rezultatele acestui studiu, desfășurarea pe scară largă a investițiilor și a activităților de producție offshore ar produce beneficii cu efecte ample în economia României, generând zeci de mii de locuri noi de muncă și oferind miliarde de dolari în venituri fiscale suplimentare și producție suplimentară de bunuri și servicii. O prezentare generală a efectelor economice viitoare în perioada

Tabelul 1 – Prezentare generală a efectelor economice viitoare în perioada 2018 – 2040

Prezentare generală a efectelor economice viitoare estimate* 2018 – 2040	
CAPEX offshore estimat	15,7 mld. USD
OPEX offshore estimat	6,5 mld. USD
	
Producție suplimentară de bunuri și servicii	71,3 mld. USD
Număr mediu anual de angajați pe toată perioada (ani-om cumulat)	30.605 (703,915)
Total venituri la bugetul de stat din care venituri din redevențe	26,0 mld. USD 5,5 mld. USD

**Notă: Impactul direct, indirect și indus este inclus (în urma aplicării metodologiei "Leontief" de intrări-ieșiri, descrisă în anexa acestui studiu) – cumulat pentru perioada menționată.*

Sursă: Analiză Deloitte

Veniturile totale la bugetul de stat, în valoare de 26,0 mld. USD, reprezintă suma cumulată pentru perioada 2018 – 2040 (23 ani), media anuală fiind de 1,13 mld.

USD. Această sumă ar fi suficientă pentru a acoperi, de exemplu, aproximativ un sfert din deficitul bugetar din anul 2016.

Estimările rezultate arată că fiecare mld. USD investit în activități offshore de țiței și gaze naturale în România generează suplimentar 3 mld. USD în PIB-ul României în următorii 23 ani. Mai mult, contribuie direct și indirect cu venituri de 1,9 mld. USD la bugetul de stat și creează și/sau menține în medie 2.198 de locuri de muncă anual în România pe întreaga perioadă (2018-2040).

Efectul dezvoltării cu succes a proiectelor upstream offshore s-ar propaga, de asemenea, în sectoarele conexe (de exemplu, transportul și distribuția de gaze naturale) dar și în alte industrii (de exemplu, industria chimică, petrochimică și producția energiei electrice pe bază de gaze naturale), unde investiții de aproape 9 mld. USD ar fi posibile în urma surplusului de gaze și competitivității economice astfel create. La rândul lor, aceste investiții ar conduce la înființarea și menținerea a cca. 42.000 de locuri de muncă până în 2040, la un impact cumulat estimat de 18,3 mld. USD asupra veniturilor la bugetul de stat, precum și la un surplus cumulat de aproape 99 mld. USD în producția națională de bunuri și servicii între 2020 și 2040, după cum se poate observa în tabelul de mai jos.

Tabelul 2 – Prezentare generală a efectelor viitoare de propagare estimate 2020 – 2040

Prezentare generală a efectelor viitoare de propagare estimate* 2020 – 2040	
CAPEX estimat	8,9 mld. USD
	
Producție suplimentară de bunuri și servicii	98,9 mld. USD
Număr mediu anual de angajați pe toată perioada (ani-om cumulat)	41.945 (880,845)
Total venituri la bugetul de stat	18,3 mld. USD

**Notă: Impactul direct, indirect și indus este inclus (în urma aplicării metodologiei "Leontief" de intrări-ieșiri, descrisă în anexa acestui studiu) – cumulat pentru perioada menționată.*

Sursă: Analiză Deloitte

Trebuie remarcat faptul că aceste beneficii ar putea fi obținute fără nicio nouă cheltuială publică directă. Dimpotrivă, o creștere a producției ar suplimenta veniturile la bugetul public național, fără a genera cheltuieli suplimentare pentru statul român. Beneficiile unui astfel de stimulent ar trebui, prin urmare, să fie atractive în scopul recuperării decalajului față de țările UE mai bine dezvoltate.

În plus, aceste resurse suplimentare de gaze naturale, devenind comercial viabile, ar contribui la asigurarea aprovizionării sustenabile a României cu energie, la atingerea Țintelor de decarbonizare pe termen lung, precum și la dezvoltarea infrastructurii naționale, sau a altor industrii cu valoare adăugată mare, cum ar fi chimia și petrochimia.

Analiza noastră reprezintă un punct de plecare obiectiv și rezonabil pentru o dezbatere rațională asupra beneficiilor economice aferente unor potențiale dezvoltări de țiței și gaze pe scară largă în Marea Neagră. Fără îndoială, apariția

unor posibile dezbateri în privința ipotezelor abordate nu este exclusă. Cu toate acestea, asemenea dezbateri nu ar trebui sub nicio formă să devieze atenția de la concluzia incontestabilă că dezvoltarea substanțială a activităților upstream în Marea Neagră va aduce oportunități valoroase de creștere economică, într-un moment în care, cu siguranță, locurile de muncă bine plătite și investițiile străine directe ar ajuta România să își creeze avantaje competitive multiple față de alte țări din regiune dar și alte state membre ale UE cu un nivel de dezvoltare similar.

II. Situația actuală

Scurt istoric al industriei petroliere din România

Țitei: România a fost prima țară din lume care a înregistrat oficial o producție de țiței, în anul 1857, urmată la doi ani distanță de Statele Unite ale Americii. Cei 1.960 de barili de țiței produși atunci au fost rafinați în unica rafinărie din lume, construită în orașul Ploiești, la 60 km nord de București.

Datorită avantajului intrării timpurii în această industrie, România a avut de-a lungul timpului multiple premiere mondiale (București - primul oraș cu sistem de iluminat public, bazat pe kerosen; în Câmpina - prima școală de maistru sonzor; primul exportator de benzină, în 1900 etc.). Experiența în acest sector a făcut ca în secolul al XX-lea economia națională să se bazeze foarte mult pe industria țițeiului și a gazelor naturale (chiar dacă în ambele războaie mondiale au fost distruse multe sonde și rafinării, acestea trebuind să fie reconstruite).

În 1975, prima platformă marină de foraj a fost montată în largul Mării Negre. Inițial, Sonda 1 Ovidiu Est se afla într-o zonă în care apa avea o adâncime de 84 de metri. Platforma era proiectată pentru ape cu adâncimi maxime de 90 de metri și valuri înalte de 12 metri. Sonda a fost săpată până la adâncimea de 5.006 metri, de unde a colectat mostre bogate în informații geologice, însă fără a indica prezența unei cantități semnificative de țiței. Un al doilea foraj a fost realizat în perimetrul XV MIDIA, rezultatul fiind din nou negativ. Astfel, s-a recurs la alegerea unei a treia locații, în perimetrul XVIII ISTRIA. Denumit Lebăda, câmpul este situat într-o zonă în care apa are adâncimea de 50 de metri, la aproximativ 80 km N-E de Constanța. Aici a fost descoperit țiței în cantități semnificative.¹

În momentul de față, aproximativ 8% din producția de țiței și condensat la nivel național provine din perimetre offshore, diferența fiind acoperită din producția onshore². Cantitatea totală de țiței produsă în 2016 în România a fost de aproximativ 27 de milioane de barili³, iar consumul a depășit 82 de milioane de barili. La această rată de producție, rezervele dovedite de 330 de milioane de barili⁴ aparținând OMV Petrom, cel mai mare producător intern de țiței, ar fi suficiente pentru acoperirea integrală a consumului din următorii 4 ani și 4 luni.

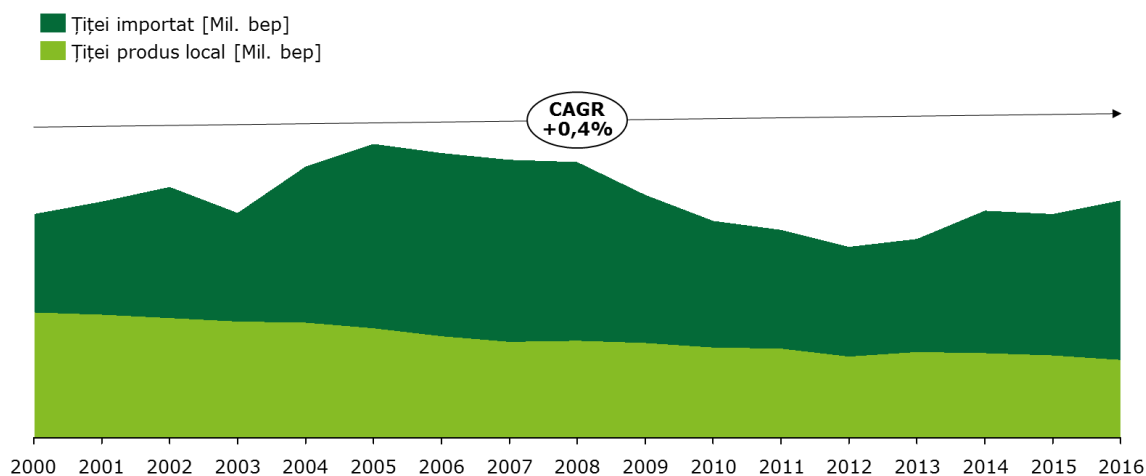
¹ Romanian Petroleum History, Petroblog

² Raportul anual al OMV Petrom, 2016, pagina 34

³ EUROSTAT, Bilanțuri energetice complete - date anuale

⁴ Raportul anual al OMV Petrom, 2016, pagina 37

Figura 1 – Consumul istoric de țiței, după sursă

Sursă: Eurostat

Gaze naturale: Explorarea de gaze în România a debutat pe data de 9 februarie 1908, în localitatea Sărmășel (județul Mureș). Din cauza dificultăților tehnice, forajul a trebuit să înceteze la adâncimea de 627 m. În urma calculelor, exploratorii au emis ipoteza că apele sărate, bogate în potasiu, ar putea fi întâlnite la aproximativ 1.000 m adâncime. O altă locație a fost aleasă, la 2,9 kilometri distanță și, pe 26 noiembrie 1908 a fost demarată forarea unei a doua probe. Primele emanații de gaze au fost observate în timpul forării sondei, la adâncimea de 122 de metri și, pe măsură ce adâncimea se mărea, emanația de gaze era din ce în ce mai violentă. În cele din urmă, sonda a ajuns la 302 m, debitul măsurat fiind de 1 mil. mc/zi, presiunea gazelor atingând 41 de bari⁵.

În prezent, gazul natural are o pondere de 31% în producția internă de energie primară⁶. Cota sa semnificativă se explică prin disponibilitatea resurselor autohtone, prin impactul redus al acestui combustibil asupra mediului și prin capacitatea de a echilibra în special energia electrică produsă din sursele variabile de energie regenerabilă. Infrastructura existentă pentru extracția, transportul, distribuția și depozitarea subterană este extinsă pe teritoriul întregii țări. Este important de menționat că una dintre componente, și anume Sistemul Național de Transport al Gazelor Naturale (SNT), a fost proiectat în anii '60 pentru a transporta de trei ori nivelul actual de gaze, necesar unei industrii supradimensionate.

Deși România are o dependență relativ scăzută față de importurile de gaze naturale, din cauza exploatării intensive de la începutul secolului trecut până în prezent, rezervele actuale onshore sunt în declin. Majoritatea câmpurilor sunt mature și fragmentate, producția pe sonda fiind una dintre cele mai mici din Europa.

În 2016 au fost extrase 8,7 mld. mc de gaze⁷, restul necesarului pentru consum (1,3 mld. mc) fiind importat. Solul României conține rezerve dovedite de aproximativ 105,5 mld. mc⁸, ce pot fi extrase prin procedee obișnuite (rezervele

⁵ Romanian Petroleum History, Petroblog

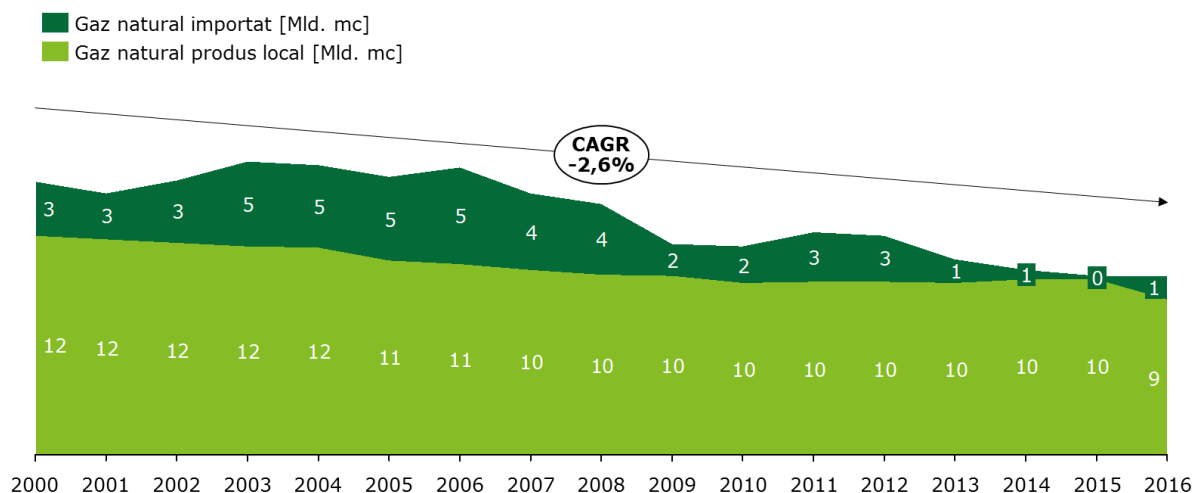
⁶ EUROSTAT, Producția primară de energie, pe resurse, 2016

⁷ EUROSTAT, Complete energy balances - annual data

⁸ U.S. Central Intelligence Agency, The World Factbook, date la nivelul 1 Ianuarie 2017

ce pot fi obținute prin procedee de fracturare hidraulică nu sunt luate în calcul), echivalentul consumului intern din 2016 pentru o perioadă de 10,5 ani.

Figura 2 – Consumul istoric de gaze naturale, după sursă

Sursă: Eurostat

Având în vedere perspectivele câmpurilor actuale onshore, coroborate cu cele ale consumului de țiței și gaze naturale, rezultă că, fără alte opțiuni, România va deveni un importator net, cu o proporție semnificativă a cererii de gaze naturale acoperită din surse externe. Pentru a menține nivelul actual de securitate energetică sau chiar pentru a deveni un hub regional, întregul sector upstream trebuie să se adapteze. Dintre cele trei alternative identificate, exploatarea rezervelor din Marea Neagră prezintă cel mai mare potențial de a re poziționa România în ierarhia energetică regională:

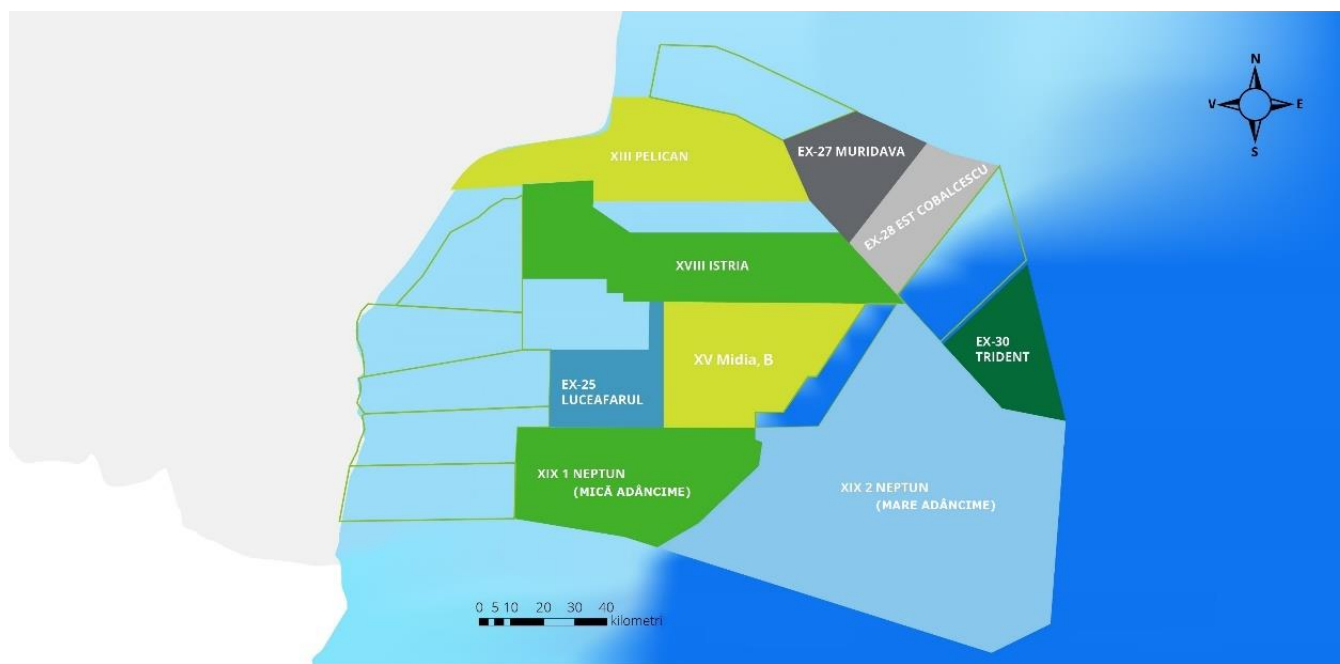
1. Descoperirea unor noi rezerve onshore de țiței și gaze – explorarea și exploatarea onshore convențională, în special a rezervelor situate la mare adâncime, reprezintă în continuare o potențială soluție pentru furnizarea de țiței și gaze în economia națională.
2. Dezvoltarea extracției prin fracturare hidraulică – chiar dacă teoretic există un potențial de rezerve semnificativ (echivalentul a 300 de milioane de barili de țiței, respectiv 1.473 de miliarde de metri cubi de gaze de șist⁹), această activitate se confruntă cu o puternică opoziție din partea localnicilor și a activiștilor de mediu. În România, explorarea și producția de gaze de șist este interzisă, în așteptarea rezultatelor studiilor la nivel european privind aspectele legate de sănătate, siguranță și mediu ale dezvoltării gazelor de șist.
3. Exploatarea rezervelor dovedite de țiței și gaze naturale din Marea Neagră - Bazinul Mării Negre are potențialul de a deveni una dintre cele mai importante zone producătoare de gaze naturale din Uniunea Europeană.

⁹ Technically Recoverable Shale Oil and Shale Gas Resources: Other Eastern Europe, U.S. Energy Information Administration, 2015

Privire de ansamblu asupra dezvoltării activităților offshore

Zona offshore românească acoperă 22.000 de kilometri pătrați și atinge adâncimi de peste 1.000 m. Întreaga zonă este împărțită în perimetre de dimensiuni diferite, unele dintre ele fiind concesionate de titulari pentru activități de explorare, dezvoltare și exploatare.

Figura 3 – Perimetrele de explorare, dezvoltare și exploatare din Marea Neagră

Perimetrele de explorare, dezvoltare și exploatare

XIII PELICAN 65% BLACK SEA OIL & GAS S.R.L. 20% PETRO VENTURES RESOURCES S.R.L. 15% GAS PLUS INTERNATIONAL B.V.	EX-25 LUCEAFARUL 50% PETRO VENTURES EUROPE B.V. 50% BLACK SEA OIL & GAS S.R.L.	XIX 1 NEPTUN 100% OMV PETROM S.A.	EX-27 MURIDAVA 80% S.C. PETROMAR RESOURCES B.V. 20% S.C. PETROMAR RESOURCES S.A.
XVIII ISTRIA 100% OMV PETROM S.A.	XV Midia, B 65% BLACK SEA OIL & GAS S.R.L. 20% PETRO VENTURES RESOURCES S.R.L. 15% GAS PLUS INTERNATIONAL B.V.	XIX 2 NEPTUN 50% EXXONMOBIL EXPLORATION & PRODUCTION ROMANIA Ltd. 50% OMV PETROM S.A.	EX-28 EST COBALCESCU 70% S.C. PETROMAR RESOURCES B.V. 30% S.C. PETROMAR RESOURCES S.A.
			EX-30 TRIDENT 88% LUKOIL OVERSEAS ATASH B.V. 12% SNGN ROMGAZ S.A.

Sursă: Deloitte

Fiecare proiect offshore are caracteristici proprii, bazate pe aspecte geologice și alți factori circumstanțiali. În comparație cu cele onshore, proiectele offshore sunt considerabil mai scumpe și au un ciclu de implementare pe termen lung. Acești doi factori sunt motivul pentru care proiectele offshore sunt considerate a fi de mare risc, în special în prima parte – cea de explorare.

Perioada lungă de implementare poate fi, pe de altă parte, un avantaj, deoarece proiectele offshore sunt mai puțin sensibile la fluctuațiile pe termen scurt ale prețului țițeiului/gazelor naturale decât în cazul celor onshore.

Costul proiectelor offshore poate fi influențat de o serie de factori cheie, cum ar fi adâncimea apei, adâncimea sondei, dimensiunea câmpului, distanța față de țărm și, de asemenea, presiunea și temperatura rezervorului. Conform estimărilor

pieței, 40 - 50% din cheltuielile de capital pentru un proiect mediu offshore corespund lucrărilor de foraj și finalizare. Aceste costuri se referă la sonde de explorare, dezvoltare și producție. Aproape 50% din costurile de foraj și de finalizare se referă la leasingul instalațiilor, în timp ce celelalte 50% sunt alocate echipamentelor, logisticii, serviciilor de inginerie și consumabilelor.

Pentru un proiect offshore major, aproximativ 80% din costurile de foraj și de finalizare sunt sensibile la durata de timp. Dacă o companie poate găsi modalități de a reduce timpul de realizare a lucrărilor, acest lucru va contribui la reducerea semnificativă a costurilor. Forarea în sine are o pondere mult mai mare din costurile totale ale puțurilor în dezvoltările offshore decât în cazul celor pe uscat.

Estimarea resurselor din Marea Neagră, bazată pe descoperirile anunțate

Câmpurile Lebăda Est (producție demarată în 1987), Lebăda Vest (producție demarată în 1993), Sinoe (producție demarată în 1999), Pescăruș (producție demarată în 2003) și Delta (producție demarată în 2009) din perimetrul XVIII ISTRIA sunt cele mai vechi descoperiri. Împreună, au totalizat 185 de milioane de barili de țiței, 8 milioane de barili de condensat și 48 de miliarde de metri cubi de gaze naturale. Din cauza exploatării de lungă durată, rezervele de țiței și de condensat sunt aproape epuizate, în timp ce resursele de gaze naturale rămase sunt de aproximativ 6 miliarde de metri cubi, conform rapoartelor de piață.

În perimetrul XV MIDIA B au fost făcute două descoperiri semnificative: Doina (în 1995) și Ana (în 2008). Resursele recuperabile totalizează 9,5 miliarde de metri cubi de gaze naturale. Se preconizează că exploatarea va începe înainte de 2020.

În perimetrul EX-27 MURIDAVA, explorarea a arătat cantități posibile de 4,85 miliarde de metri cubi de gaze naturale și 11,7 milioane de barili de țiței.

Explorările din perimetrele EX-28 EST COBALCESCU, EX-29 EST RAPSODIA și XV MIDIA A nu au arătat până acum nicio cantitate viabilă de hidrocarburi din punct de vedere comercial.

În 2014 a fost anunțată o mică descoperire în perimetrul XVIII ISTRIA, câmpul Marina, cu un potențial de producție de 1.500-2.000 bep/zi.

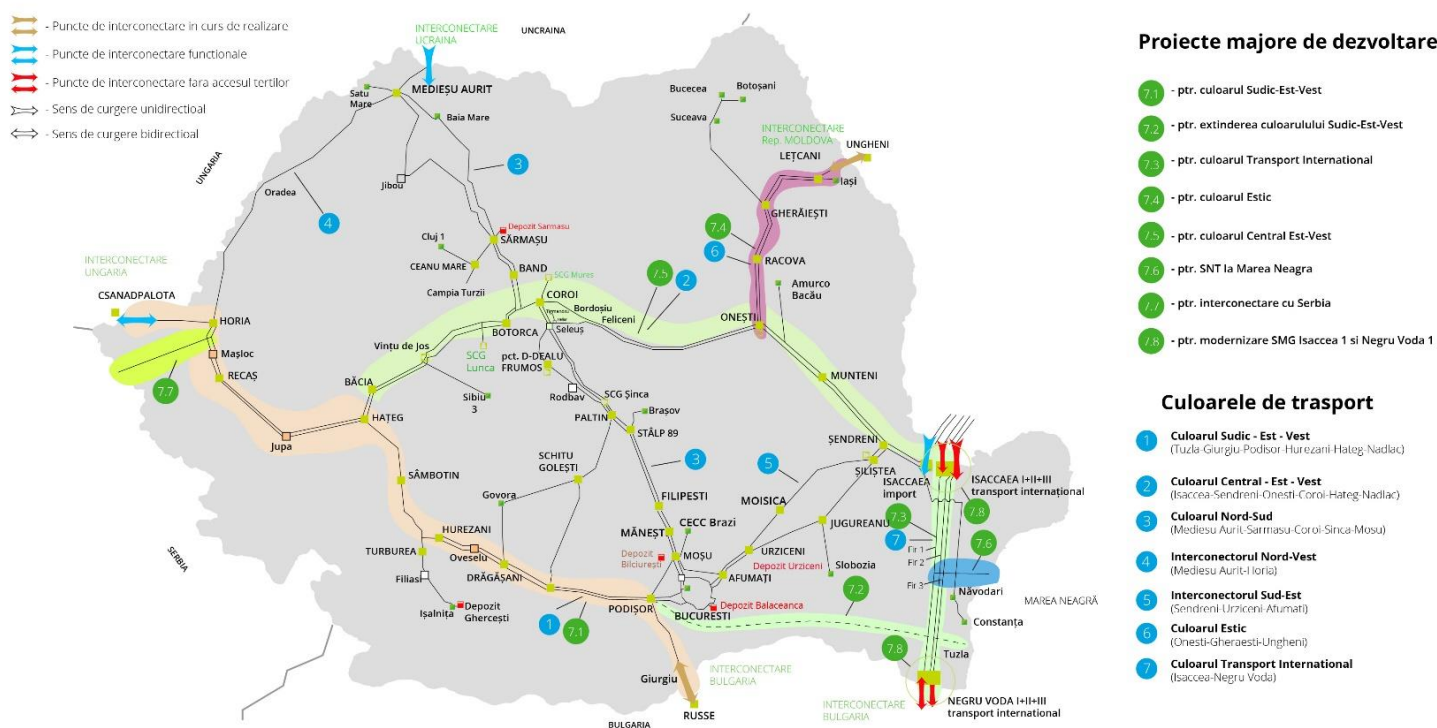
Mai recent, au fost făcute publice două descoperiri importante:

În martie 2012, OMV Petrom S.A. și Exxon Mobil Exploration & Production Romania Ltd. (în calitate de Operator) au anunțat faptul că prin sonda Domino 1, poziționată în perimetrul XIX 2 NEPTUN (DEEP) s-au descoperit resurse recuperabile estimate între 42 și 84 de miliarde de metri cubi de gaze naturale.

În octombrie 2015, companiile Lukoil, PanAtlantic și Romgaz au anunțat, de asemenea, descoperirea pe platforma continentală a României a unui zăcământ important de gaze. Pe baza datelor seismice și în urma analizei probelor obținute în timpul operațiunilor de foraj, rezultatele preliminare indică rezerve care depășesc 30 de miliarde metri cubi de gaze naturale.

Infrastructura internă de transport poate asigura preluarea producției actuale, investiții suplimentare fiind în derulare pentru a răspunde creșterii preconizate a volumelor extrase. Astfel, într-o primă fază, se estimează disponibilitatea unei capacități de transport de aproximativ 10 mld. mc pe an de gaze naturale pentru preluarea producției din zona Mării Negre.

Figura 4 – Sistemul național de transport al gazelor naturale – coridoare de transport și proiecte majore de dezvoltare

Sursă: Transgaz, adaptare Deloitte

III. Beneficiile dezvoltării sectorului upstream din Marea Neagră

Prezentare generală

Analiza de impact ia în considerare proiecte-eșantion cu privire la explorarea, dezvoltarea și producția țițeiului și a gazelor naturale la nivel offshore (din Marea Neagră) pe baza caracteristicilor descoperirilor anunțate. Dezvoltarea acestor proiecte va fi realizată de către companii producătoare de țiței și gaze naturale, concesiunare a perimetrelor din Marea Neagră, și se așteaptă ca aceste proiecte să genereze un impact semnificativ asupra economiei naționale românești.

Pe de-o parte, acest impact poate fi cuantificat prin analiza **volumului de investiții**, incluzând cheltuielile de capital și operaționale (cheltuielile de capital incluzând de asemenea și costurile de dezafectare).

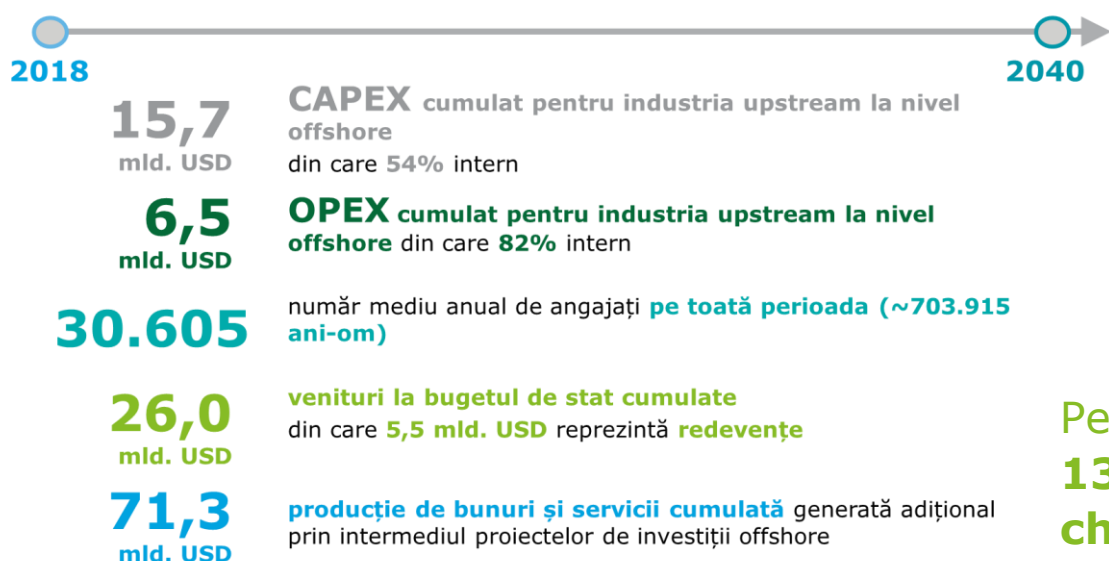
În plus, **ocuparea forței de muncă, veniturile la bugetul de stat și indicatorii macroeconomici** (precum produsul intern brut și balanța de plăți) pot fi considerate măsuri ce ilustrează impactul direct, indirect și indus pe care proiectele offshore le au asupra economiei românești și care sunt utilizate ca parte a acestui studiu de impact. Pentru mai multe detalii cu privire la definiția impactului direct, indirect și indus, vă rugăm să consultați secțiunea „Note metodologice” prezentată în Anexă.

Așa cum am menționat anterior, proiectele offshore au un impact semnificativ asupra sectoarelor industriale conexe, dar și asupra întregii economii. Acest capitol prezintă impactul pe care investițiile viitoare îl pot avea asupra economiei românești (2018 – 2040). Impactul investițiilor derulate în trecut (2000-2017) este prezentat pe scurt în Anexă.

Rezultatele sintetice ale studiului sunt prezentate în figura următoare:

Investițiile în explorarea, dezvoltarea și producția gazului natural la nivel offshore sunt așteptate a genera un impact semnificativ asupra economiei românești

Figura 5 – Prezentare generală a impactului viitoarelor proiecte offshore cu privire la gazul natural asupra economiei românești, 2018 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

Valoarea cumulată a investițiilor în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore a fost estimată **la suma de 22,2 mld. USD**, din care 15,7 mld. USD vor reprezenta CAPEX și 6,5 mld. USD cheltuieli operaționale (OPEX). Din totalul investițiilor, o pondere de 63% va fi cheltuită în economia românească (54% în cazul CAPEX și 82% în cazul OPEX).

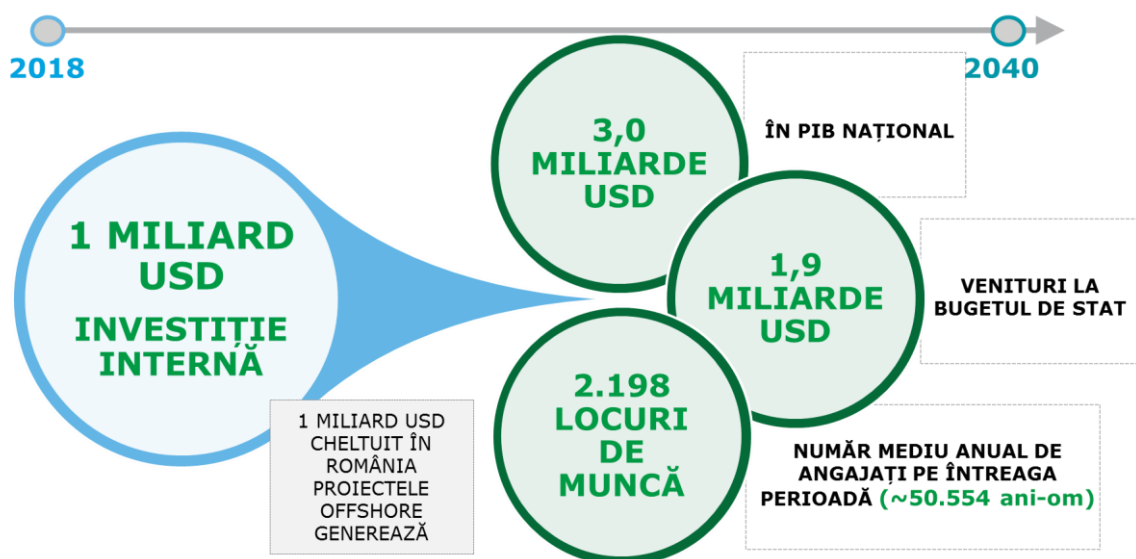
Aceste **investiții vor susține un număr mediu anual de 30.605 angajați pe întreaga perioadă**, vor duce la **generarea unor venituri cumulate suplimentare de 26 mld. USD la bugetul de stat**, precum și la un **aport suplimentar cumulat de 71,3 mld. USD la producția de bunuri și servicii** pe parcursul aceleiași perioade (2018 – 2040).

La nivel general, rezultatele arată că **fiecare 1 mld. USD ce va fi cheltuit în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore** va conduce la:

- **Crearea unui număr mediu anual de 2.198 locuri de muncă – normă întreagă** ce vor fi menținute între 2018 și 2040;
- **Creșterea cumulată a veniturilor la bugetul național cu 1,9 mld. USD** între 2018 și 2040;
- **Creșterea cumulată a PIB-ului cu 3 mld. USD** în perioada 2018 – 2040.

Pe viitor, cele **13,8 mld. USD cheltuieli în economia românească** vor duce la un **număr mediu anual de 30.605 angajați pe întreaga perioadă**, la **26 mld. USD venituri la bugetul de stat** și la **71,3 mld. USD creștere în producția de bunuri și servicii** (valori cumulate)

Figura 6 – Prezentare generală a impactului a 1 mld. USD cheltuit în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore, 2018 – 2040

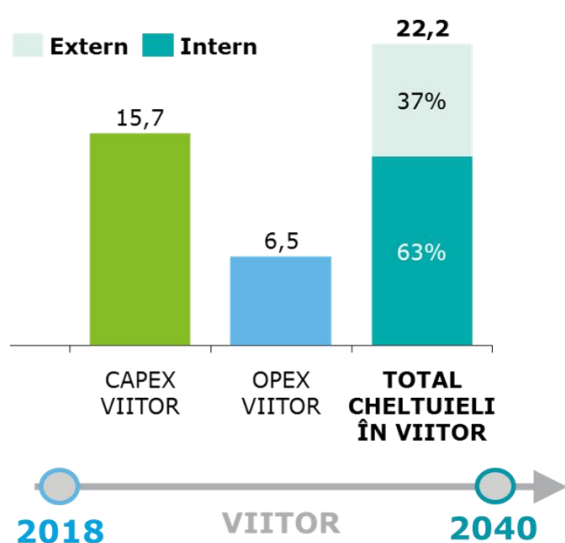
Sursă: Analiză Deloitte

Volumul investițiilor

Volumul investițiilor poate fi evaluat prin măsurarea cheltuielilor de capital și operaționale pentru fazele de explorare, dezvoltare și producție pe parcursul ciclului de viață al unui proiect. Cheltuielile de capital iau în considerare și costurile de dezafectare la finalul unui proiect.

Cheltuielile totale proiectate pentru viitor sunt prezentate în imaginea de mai jos.

Figura 7 – Total investiții viitoare în explorarea, dezvoltarea și producția gazelor naturale la nivel offshore, 2018 – 2040 [mld. USD]

Sursă: Analiză Deloitte

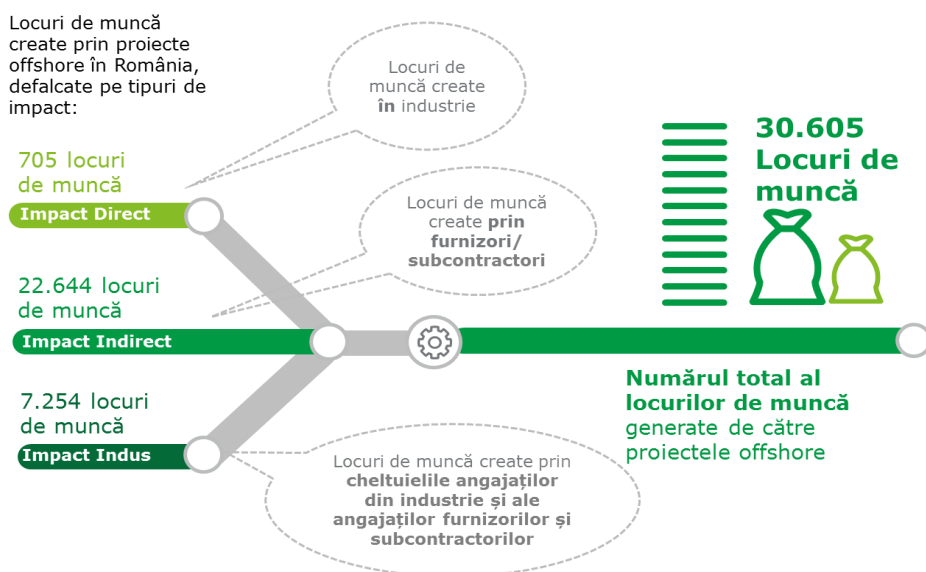
Cheltuieli semnificative vor fi angrenate în cadrul activității de dezvoltare și producție, reprezentând 74,3% din totalul investițiilor viitoare.

Cota
**investițiilor
efectuate în
economia
românească
va reprezenta
63% din
totalul
cheltuielilor
viitoare**

Impactul asupra ocupării forței de muncă

În perioada 2018 – 2040, estimările indică faptul că, în proiectele offshore vor fi angrenați, în medie, peste 700 de angajați în fiecare an, pe întreaga perioadă. Aceste noi locuri de muncă vor susține, în mod indirect, alte 22.644 de locuri de muncă oferite de furnizorii de bunuri și servicii ai concesionarilor. Mai mult, impactul indus de cheltuielile angajaților concesionarilor, dar și a furnizorilor va conduce la susținerea a altor 7.254 de locuri de muncă, în diverse industrii și sectoare de activitate.

Figura 8 – Impactul proiectelor offshore asupra pieței de muncă din România, 2018 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

30.605
locuri de muncă

reprezintă numărul mediu anual de locuri de muncă pe toată perioada care urmează a fi create și menținute prin proiectele offshore.

În medie, prin proiectele offshore se vor crea 705 de locuri de muncă în , iar multiplicatorul acestor locuri de muncă este de **43**, însemnând că, pe întreaga perioadă, aceste locuri de muncă directe vor susține un număr total de 30.605 locuri de muncă în economia românească.

Pe viitor,
fiecare loc de muncă creat și menținut direct în cadrul proiectelor offshore va susține un total de 43 locuri de muncă în economia românească

Numărul locurilor de muncă ce vor fi create ar fi suficiente pentru a angaja în această perioadă **toți șomerii** din județele **Constanța, Tulcea, Brăila, Ialomița, Ilfov și o treime a celor din Galați**¹⁰

¹⁰ Conform INS, "Șomeri înregistrați pe categorii de șomeri, sexe, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe", 2017

Figura 9 – Multiplicator locuri de muncă, 2018 – 2040

Multiplicator:
43

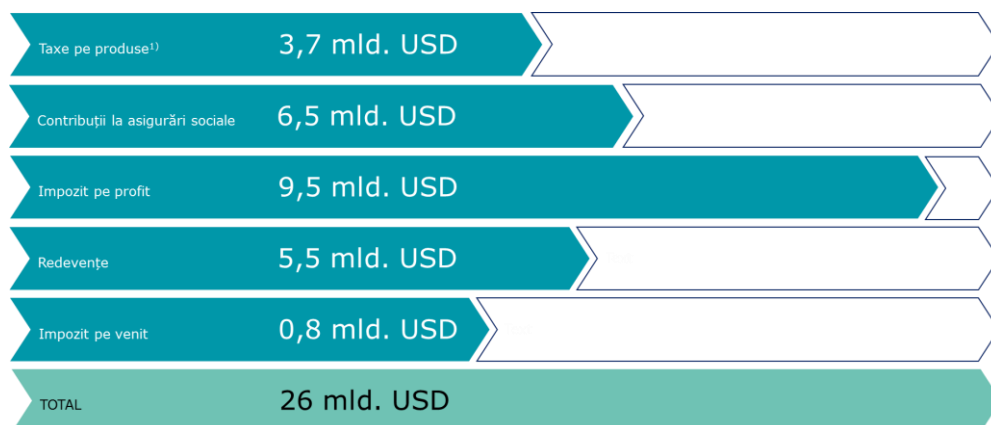
Sursă: Analiză Deloitte

Impactul asupra veniturilor la bugetul de stat

Taxele și impozitele provenite din proiectele offshore ale concesionarilor vor contribui în mod semnificativ la bugetul național al României. Pentru perioada 2018 – 2040, veniturile totale la bugetul de stat generate ca urmare a exploataărilor offshore vor ajunge la 26 mld. USD, cea mai mare parte a contribuțiilor fiscale provenind din plata impozitului pe profit și a contribuțiilor la asigurări sociale.

Rezultatele nu includ veniturile pe care statul român, în calitate de acționar la companiile implicate în dezvoltările offshore (de ex. OMV Petrom), le-ar putea obține suplimentar din dividendele distribuite anual ca parte a profitului realizat și impactul cheltuielilor statului din distribuția acestor dividende.

Figura 10 – Venituri la bugetul de stat în perioada 2018 – 2040 – efect total (direct, indirect și indus) în funcție de tipurile de taxe

Sursă: Analiză Deloitte

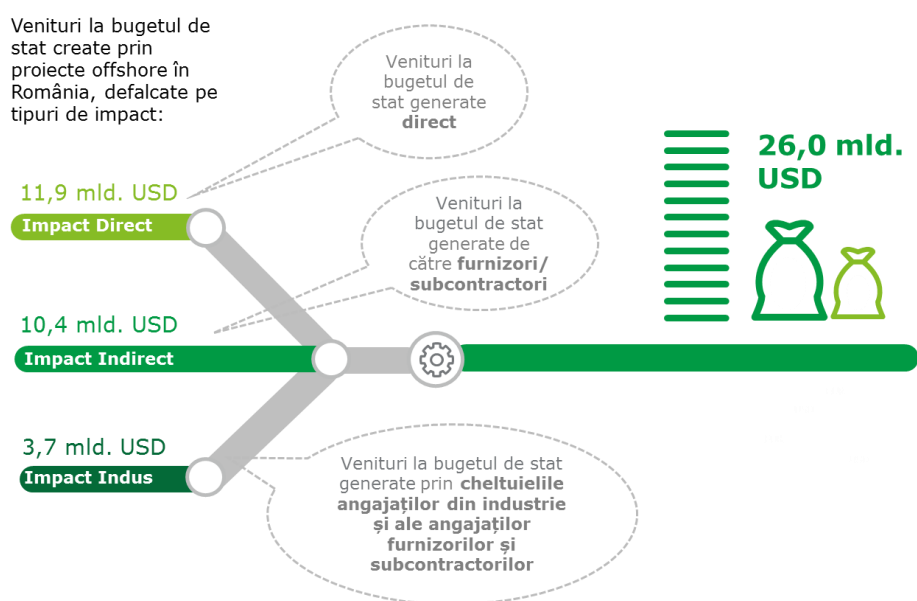
Suma taxelor și a impozitelor plătite de către producătorii offshore va atinge aproximativ 26 mld. USD în perioada 2018 – 2040

Contribuțiile fiscale reprezintă un sprijin direct pentru cheltuielile statului și facilitează finanțarea proiectelor de interes național din domenii precum dezvoltarea infrastructurii, educație și sănătate.

Producția suplimentară de bunuri și servicii, locurile de muncă nou înființate, precum și veniturile salariale generate de proiectele offshore vor conduce la îmbunătățirea gradului de colectare general și, prin urmare, la creșterea veniturilor publice.

Impactul direct al proiectelor offshore asupra veniturilor la bugetul de stat, generat prin contribuții fiscale, se va ridica la **11,9 mld. USD**. În principal, aceste contribuții se compun din redevențele și din impozitul pe profit plătite de către concesionari. **Impactul indirect** se va ridica la **10,4 mld. USD** și constă, în primul rând, în contribuții la asigurările sociale, impozitul pe venit plătit de persoanele fizice și taxele pe produse (TVA și accize). Adicional, un **impact indus** se propagă în economie în urma cheltuielilor efectuate de către angajații direcți și angajații furnizorilor. Aceste contribuții se vor ridica la **3,7 mld. USD** și reprezintă, în principal, contribuții la asigurările sociale și taxele pe produse (TVA și accize).

Figura 11 – Venituri la bugetul de stat în perioada 2018 – 2040 - efect total (direct, indirect și indus) în funcție de tipurile de impact

Sursă: Analiză Deloitte

26
mld. USD

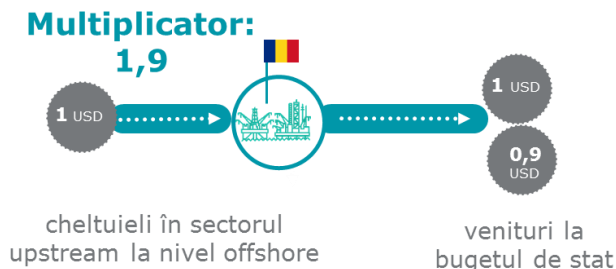
Această sumă reprezintă veniturile la bugetul de stat cumulate, plătite de concesionari în urma derulării proiectelor offshore în perioada 2018-2040.

Suma totală a veniturilor la bugetul de stat generată în urma proiectelor offshore ar fi suficientă pentru a finanța sistemul românesc de sănătate pentru o perioadă de 11 ani

Media anuală a veniturilor la bugetul de stat ar fi suficientă pentru a acoperi aproximativ un sfert din deficitul bugetar pentru anul 2016

1 USD cheltuit în urma proiectelor offshore în România va genera venituri la bugetul de stat în valoare de 1,9 USD.

Figura 12 – Multiplicator venituri la bugetul de stat, 2018 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

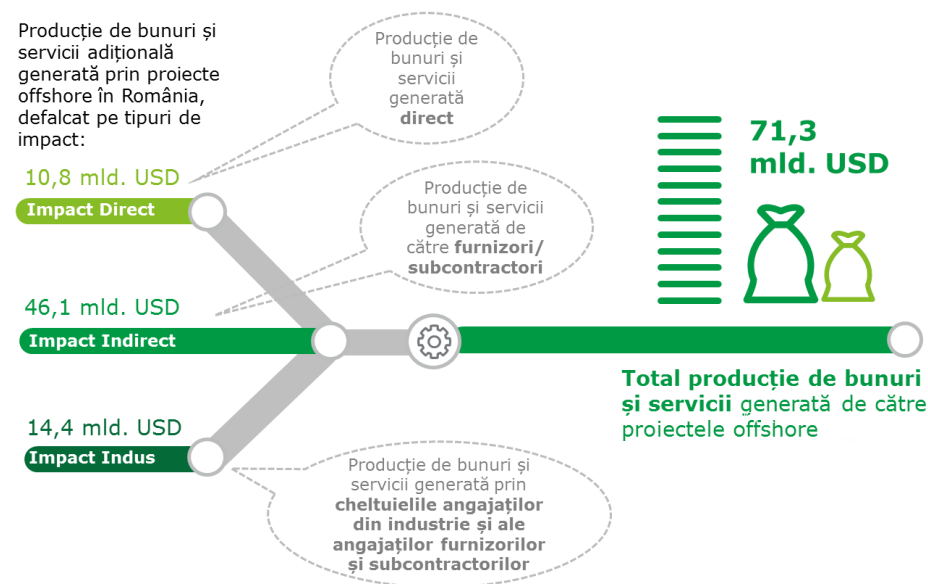
Impactul asupra indicatorilor macroeconomici

Indicatorii macroeconomici, precum producția de bunuri și servicii sau balanța de plăți oferă informații valoroase cu privire la contribuția pe care o industrie o are în economia unei țări.

Impactul direct poate fi calculat prin activitățile asociate direct proiectelor de tip offshore, pe când impactul indirect este generat de către furnizorii și subcontractorii contractați de către concesionari. În final, impactul indus este determinat de cheltuielile angajaților direcți din industrie precum și de cheltuielile angajaților furnizorilor și a subcontractorilor în economia națională, ca întreg.

Figura prezentată mai jos ilustrează impactul investițiilor menționate anterior asupra producției de bunuri și servicii a României.

Figura 13 – Impactul asupra producției de bunuri și servicii, 2018 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

Fiecare USD cheltuit în România în cadrul proiectelor offshore va genera venituri la bugetul de stat în valoare de 1,9 USD

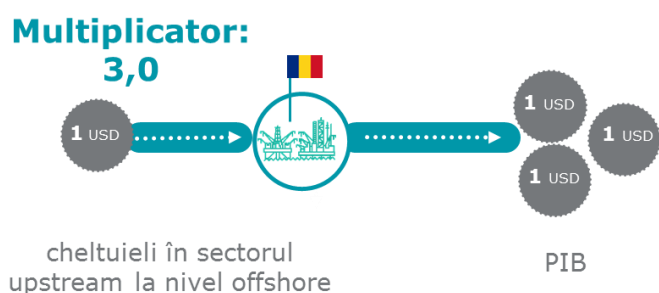
Valoarea suplimentară a bunurilor și serviciilor ar fi suficientă pentru a construi aproape **10.000 km de autostrăzi**

71,3
mld. USD

reprezintă producția cumulată de bunuri și servicii, generată adițional prin intermediul proiectelor de investiții offshore, în perioada 2018 – 2040.

Efectul multiplicator este un aspect important ce necesită a fi analizat atunci când se calculează impactul asupra PIB-ului. Așa cum este prezentat în figura de mai jos, multiplicatorul în cazul PIB-ului este de **3,0**, care indică faptul că 1 USD cheltuit în proiectele din Marea Neagră va genera 3,0 USD în economia Românească.

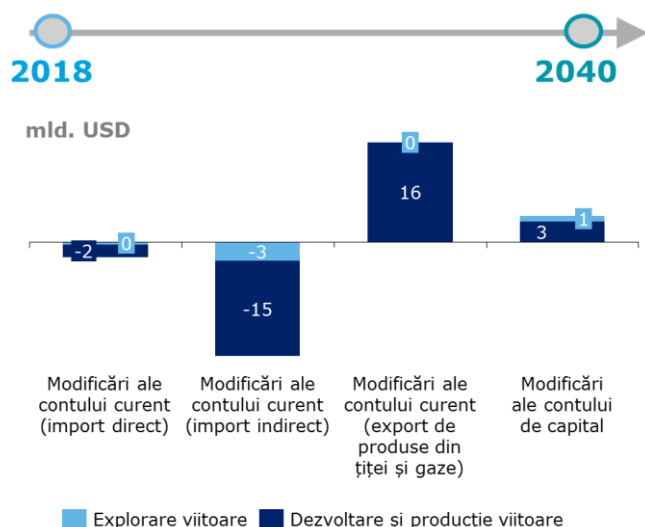
Figura 14 – Multiplicator PIB, 2018 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

Pe întreaga perioadă analizată, impactul asupra producției de bunuri și servicii este cel mai ridicat în etapa de dezvoltare și producție viitoare, când proiectele se află în faza de investiție. Totuși, impactul asupra producției de bunuri și servicii din etapa de dezvoltare și producție nu ar fi posibil fără a fi susținut de investițiile inițiale din etapa de explorare. Atunci când se calculează impactul asupra producției de bunuri și servicii este importantă analizarea evoluției balanței de plăți, așa cum este ilustrată în figura de mai jos.

Figura 15 – Balanța de plăți, 2018 – 2040, [mld. USD]

Sursă: Analiză Deloitte

Fiecare USD
cheltuit în
proiectele
offshore în
România va
genera **3,0**
USD în PIB-
ul național

În medie, impactul sectorului offshore asupra balanței de plăți este zero având în vedere ponderea echipamentelor și serviciilor importate, precum și veniturile viitoare din exportul de gaze naturale.

Efectele de propagare în economie a investițiilor din Marea Neagră

Dezvoltarea proiectelor de gaze naturale din Marea Neagră ar trebui să creeze noi oportunități și pentru alte industrii românești, contribuind la revenirea acestora la nivelul realizărilor trecute, sau la dezvoltarea de noi produse și servicii pentru economie. Scenariile noastre, bazate pe planurile investitorilor publici și privați, s-au concentrat pe ipoteza conform căreia o parte a gazelor naturale extrase din Marea Neagră ar putea fi comercializate în funcție de:

Dezvoltarea sistemului de transport al gazelor naturale (planificată de Trasgaz și menționată în Planul de Dezvoltare 2018-2027);

- ✓ Dezvoltarea rețelei de distribuție a gazelor naturale (cel puțin 1 mil. de gospodării care momentan își încălzesc locuința cu biomasă vor trece la un sistem pe gaze între 2020 și 2030);
- ✓ Înlocuirea/dezvoltarea unităților de cogenerare de înaltă eficiență pe baza arderii gazelor naturale (care furnizează energie termică pe baza sistemelor de încălzire centralizată pentru mai mult de 1 mil. clienți);
- ✓ Reabilitarea și dezvoltarea unor active cheie din industria chimică și petrochimică.

Rezultatele de mai jos reflectă utilizarea gazelor naturale ca și combustibil pentru industrii și produse ce au o contribuție consistentă asupra lanțului valoric al oricărei economii dezvoltate. De exemplu, produsele petrochimice sunt utilizate în fabricarea a mii de produse consumate zilnic de către populație, de la materiale din plastic, medicamente și instrumente medicale, produse cosmetice, până la producția de mobilă și transporturi. Produsele petrochimice sunt derivate din etan, propan, butan și alte hidrocarburi extrase din țiței și gaze naturale lichide.

Figura 16 – Prezentare generală a efectelor adiționale ale investițiilor asupra economiei românești, 2020 – 2040

Sursă: Analiză Deloitte

IV. Concluzii

Scopul principal al acestui studiu independent a fost determinarea impactului potențial pe care activitățile offshore de extracție a țițeiului și a gazelor naturale le-ar putea avea asupra economiei românești, utilizând o metodologie de calcul recunoscută la nivel internațional. Studiul estimează efectele economice directe, indirecte și induse asupra economiei naționale, preconizate în urma unei eventuale dezvoltări pe scară largă a exploatarei hidrocarburilor din Marea Neagră. Analiza a considerat impactul economic și producția asociate fiecărei faze, respectiv explorare, dezvoltare și producție, reflectând astfel un model ciclic. Deoarece explorarea și dezvoltarea zăcămintelor presupun un volum mare de activitate economică dar și extinderea infrastructurii, contribuția lor la creșterea economică și la asigurarea locurilor de muncă este semnificativă, și trebuie astfel să fie avute în vedere suplimentar față de beneficiile efective pe termen lung ale producției, care va aduce venituri semnificative pentru anii următori.

Astfel, se estimează că între 2018 și 2040, dezvoltările din Marea Neagră vor fi contribuit suplimentar cu aproximativ 71,3 mld. USD la producția de bunuri și servicii a României și cu locuri de muncă ce sunt echivalentul unui număr de peste 700.000 de ani muncă, multe dintre acestea remunerate peste media națională. Mai mult, această creștere economică va fi generat venituri la bugetul de stat de aproximativ 26 mld. USD, din care peste 5,5 mld. USD sub formă de redevențe.

Având în vedere că utilizarea gazelor naturale reprezintă un factor cheie de producție în numeroase industrii cu valoare adăugată (cum ar fi industria chimică și petrochimică), efectul de propagare creat de dezvoltarea industriei offshore ar putea aduce investiții suplimentare de cca. 9 mld. USD în industriile conexe și nu numai. Împreună, acestea vor adăuga la rândul lor încă 99 mld. USD la producția națională de bunuri și servicii și peste 18 mld. USD venituri la bugetul de stat între 2020 și 2040, ca să nu mai vorbim de aproximativ 42.000 de locuri de muncă, create și menținute pe toată perioada. Aceste venituri ar putea fi folosite de autorități pentru a susține sistemul național de sănătate, sistemul de asigurări sociale și/sau cel educațional și, eventual, pentru a finanța proiecte de infrastructură care ar contribui în mod substanțial la dezvoltarea durabilă a României.

În concluzie, investițiile și dezvoltarea pe scară largă a proiectelor upstream din Marea Neagră ar conduce fără îndoială la o creștere susținută în economie, cu efecte directe, indirecte și induse asupra locurilor de muncă, a veniturilor la bugetul de stat și a producției de bunuri și servicii, contribuind în mod semnificativ la bunăstarea economică a țării, la securitatea ei energetică, precum și la tranziția către o economie cu emisii reduse de carbon. În plus, locurile de muncă bine plătite, care generează valoare adăugată semnificativă, precum și dezvoltarea efectivă a proiectelor offshore vor facilita transferul de know-how și tehnologie către România, ceea ce va conduce la dezvoltarea unui întreg ecosistem în jurul industriei offshore care, la rândul său, va spori competitivitatea la nivel național și perspectivele de dezvoltare pe termen lung.

“Pe platoul continental românesc, doar o mică parte a rezervelor de hidrocarburi a fost descoperită, rezerve uriașe rămânând încă nedescoperite”
11

¹¹ Ion Moroșanu, “The hydrocarbon potential of the Romanian Black Sea continental plateau” in Romanian Journal of Earth Sciences, vol. 86 (2012), issue 2, p. 91-109
24

V. Anexe

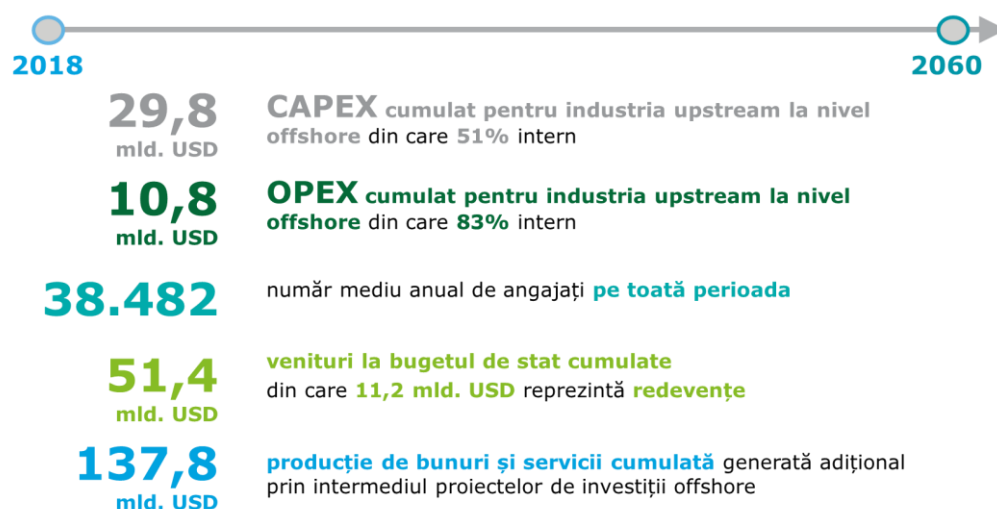
Potențialul de dezvoltare pe termen lung

Literatura științifică românească indică faptul că "partea vestică a bazinului Mării Negre este una dintre cele mai promițătoare zone purtătoare de hidrocarburi din sud-estul Europei" (Ion Moroșanu). Profitând de stadiul de dezvoltare al industriei la orizontul anului 2040, cu experiența, know-how-ul și infrastructura existentă, a fost elaborat un scenariu de dezvoltare ulterioară - care vizează captarea unui potențial de rezerve complet recuperabile din punct de vedere economic.

Pentru acest scenariu s-a luat în calcul implementarea de proiecte suplimentare astfel încât o parte mai mare a potențialului Mării Negre să fie luat în considerare. Acest scenariu prevede o producție de peste 300 mld. mc începând cu anul 2018, până în 2060. Potrivit unor surse multiple, bazinul Mării Negre deține rezerve de peste 600 mld. mc. (ex. Purvin & Gertz, 2011).

Acest potențial pe termen lung își îndreaptă atenția asupra proiectelor implementate cu succes pe platoul continental românesc al Mării Negre în perioada 2040 - 2060.

Figura 17 - Prezentarea generală a impactului viitoarelor proiecte de gaze natural la nivel offshore asupra economiei românești, 2018 - 2060

Sursă: Analiză Deloitte

40,6
mld. USD

reprezintă valoarea investițiilor cumulate pentru industria upstream de pe platoul continental românesc al Mării Negre în cazul scenariului privind potențialul de dezvoltare pe termen lung. Această sumă cumulează investiții CAPEX de 29,8 mld. USD și investiții OPEX de 10,8 mld. USD.

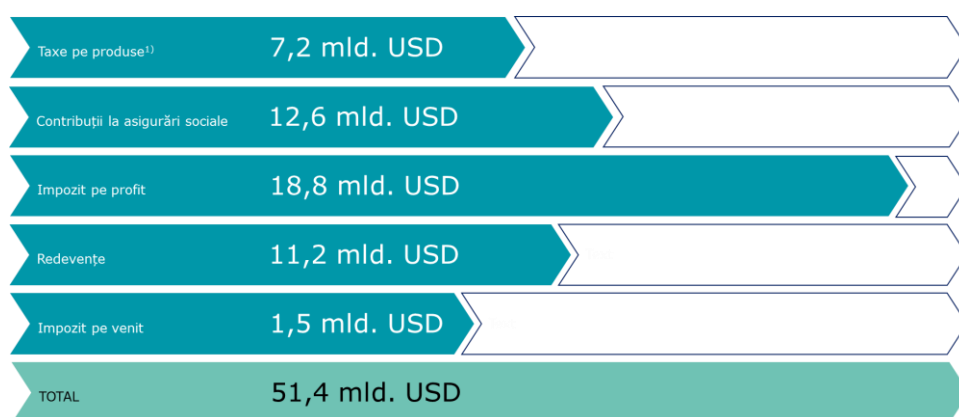
Cota internă va reprezenta 59% din cheltuielile viitoare, datorită dezvoltării industriei locale.

În perspectiva anului 2060, o cheltuială în economia românească de **40,6 mld. USD** va genera un număr mediu anual de **38.482 angajați** pe întreaga perioadă, venituri cumulate de **51,4 mld. USD** la bugetul de stat și **137,8 mld. USD** în producția de bunuri și servicii

Investițiile menționate mai sus vor genera o medie anuală de **38.482 locuri de muncă** - normă întreagă în pe întreaga perioadă, dintre care 766 generate direct de către industria upstream offshore, 28.442 locuri de muncă create indirect prin intermediul furnizorilor și 9.274 locuri de muncă susținute de cheltuielile angajaților din industrie și de cei ai furnizorilor. În viitor, fiecare loc de muncă creat direct de concesionari prin proiectele offshore va susține un total de 50 de locuri de muncă în economia românească.

Veniturile atrase la bugetul de stat prin derularea proiectelor din Marea Neagră vor atinge **51,4 mld. USD**, dintre care 24 mld. USD sunt reprezentate de impactul direct. Fiecare USD cheltuit în România în proiectele offshore va genera venituri de 2,1 USD la bugetul de stat, inclusiv redevențe și alte taxe.

Figura 18 – Prezentarea generală a tipurilor de taxe, 2018 – 2060

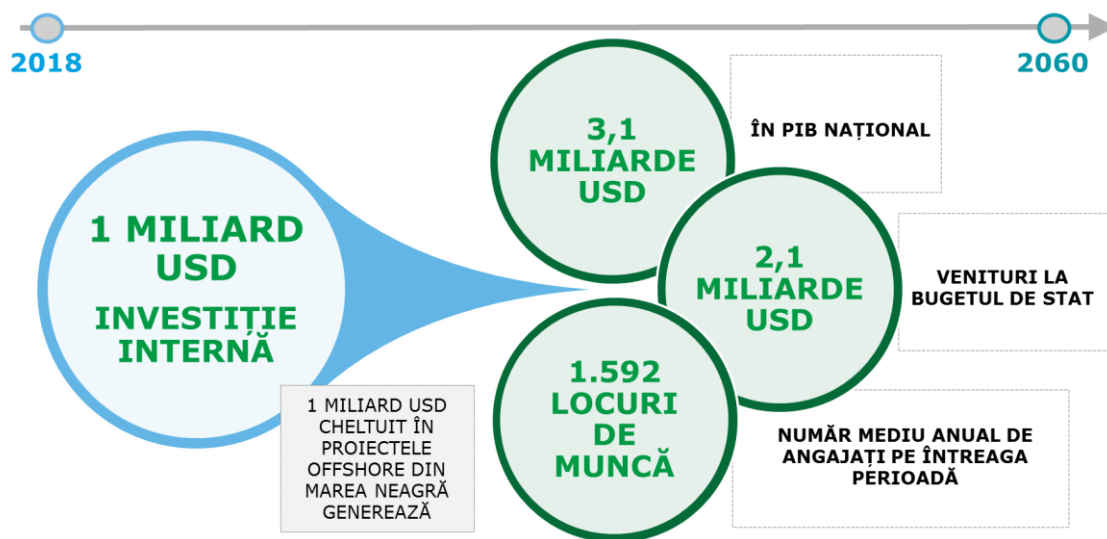

Sursă: Analiză Deloitte

Impactul total asupra producției de bunuri și servicii este cumulat la **137,8 mld. USD**, generat suplimentar prin investițiile în proiecte offshore, în timp ce impactul direct reprezintă 20,9 mld. USD. Impactul indirect însumează 89,1 mld. USD în plus în producția de bunuri și servicii în timp ce impactul indus cuantifică 27,8 mld. USD. În ceea ce privește efectul de multiplicare, fiecare USD cheltuit în proiecte offshore va genera un total de 3,1 USD în PIB-ul României.

Analizând în ansamblu impactul scenariului privind potențialul de dezvoltare pe termen lung, rezultatele evidențiază că pentru **fiecare mld. USD** cheltuit în economia românească pentru explorarea, dezvoltarea și producerea de gaze naturale se vor înființa **1.592 locuri de muncă** - normă întreagă - și menținute până în 2060, un venit suplimentar de **2,1 mld. USD** la bugetul de stat și o creștere cumulată a PIB-ului de **3,1 mld. USD**, așa cum este ilustrat și în figura de mai jos.

Figura 19 – Prezentarea generală a impactului cheltuirii a 1 mld. USD în explorarea, dezvoltarea și producția de gaze naturale, 2018 – 2060

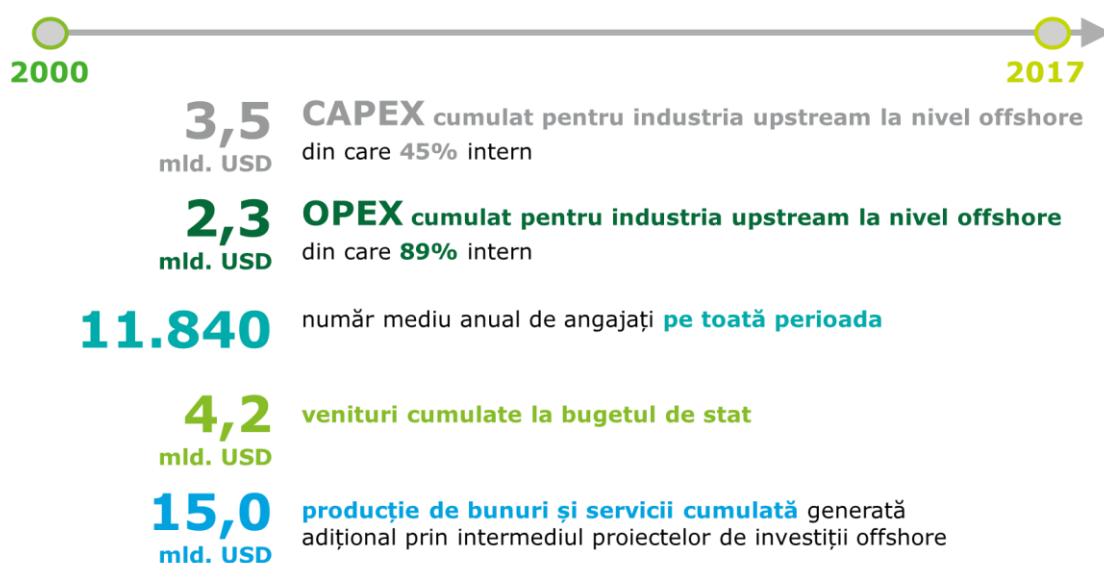
Sursă: Analiză Deloitte

Comparând scenariul privind potențialul de dezvoltare pe termen lung cu scenariul de bază, impactul cheltuirii a 1 mld. USD este similar. Numărul de locuri de muncă generate în scenariul extins este estimat a fi mai mic față de cel din scenariul de bază din cauza, în principal, scăderii numărului de angajați – determinată de creșterea gradului de automatizare a industriei la orizontul anilor 2040-2060.

Contribuția economică a activităților offshore (2000-2017)

Pentru a evalua impactul investițiilor în viitor, este esențial să avem o imagine de ansamblu a impactului în trecut. În scopul colectării exacte a datelor existente și pentru a avea un context solid pentru proiecțiile viitoare, ținând cont în același timp de disponibilitatea datelor, am efectuat analiza începând cu anul 2000.

Figura 20 – Prezentarea generală a impactului proiectelor offshore asupra economiei românești, 2000 – 2017

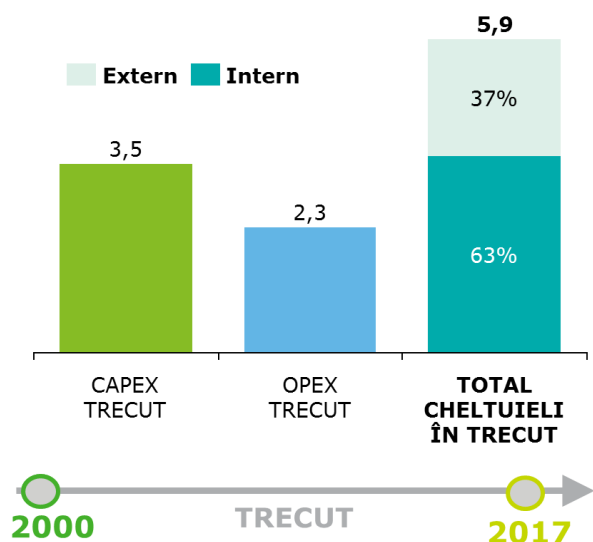
Sursă: Analiză Deloitte

Volumul investițiilor

Volumul investițiilor pentru un proiect tipic offshore poate fi evaluat prin măsurarea cheltuielilor de capital și operaționale pentru fazele de explorare, dezvoltare și producție pe parcursul ciclului de viață al unui proiect.

Cheltuielile totale pentru perioada 2000-2017 sunt prezentate în figura de mai jos.

Figura 21 – Total investiții în explorarea, dezvoltarea și producția gazului natural la nivel offshore, 2000 – 2017 [mld. USD]

Sursă: Analiză Deloitte

Așa cum poate fi observat, cheltuielile totale angrenate în proiectele offshore pentru gaze naturale au fost de **5,9 mld. USD** între 2000 și 2017. Din totalul cheltuielilor, cele efectuate în economia românească au însumat 63%. Cheltuielile de capital au fost de 3,5 mld. USD pentru proiectele offshore în trecut, noile dezvoltări necesitând un aport suplimentar considerabil, atingând o valoare de 15,7 mld. USD în perioada de analiză a scenariului de bază. Din cele 3,5 mld. USD cheltuieli de capital pentru proiectele offshore din trecut, 45% au fost efectuate în economia românească, urmând ca acest procent să crească la 54% în perioada 2018-2040, ca urmare a dezvoltării economiei locale. Cheltuielile operaționale au însumat 2,3 mld. USD în perioada 2000-2017 și vor crește la 6,5 mld. USD pentru proiectele viitoare, derulate până în 2040.

Ocuparea forței de muncă

După cum a fost subliniat în capitolul III, fiecare loc de muncă generat direct în urma proiectelor viitoare de tip offshore va crea alte 43 de locuri de muncă pe piața forței de muncă din România pe întreaga perioadă. Între 2000-2017, acest multiplicator a fost de 16,9, reprezentând 16,9 locuri noi de muncă în economia românească. În total, un număr mediu anual de 11.840 de locuri de muncă au fost create în întreaga perioadă (2000-2017).

În ceea ce privește ocuparea directă a forței de muncă, evaluarea impactului proiectelor viitoare a arătat că vor fi generate și menținute 705 de locuri de muncă directe pe întreaga perioadă, în timp ce în trecut s-au creat 702 locuri de muncă directe. În plus, în anii trecuți, au fost generate și menținute 8.237 de locuri de muncă indirecte prin furnizori și subcontractanți pe întreaga perioadă, în timp ce pentru proiectele viitoare, ocuparea indirectă va ajunge la 22.644 de locuri de muncă. În ceea ce privește impactul indus, impulsul adițional creat de cheltuielile salariale a condus la menținerea a 2.900 de locuri de muncă în trecut, în timp ce proiectele viitoare, având în vedere cheltuielile suplimentare semnificative, vor genera 7.254 locuri de muncă în economia românească. Numerele de mai sus sunt prezentate, de asemenea, ca medie anuală pe parcursul perioadei 2000-2017.

Venituri la bugetul de stat

Evaluarea impactului pentru viitoarele proiecte offshore a arătat că fiecare USD cheltuit va genera venituri la bugetul de stat în valoare de 1,9 USD. În perioada 2000-2017, 1 USD a generat venituri la bugetul de stat de 1,1 USD. Veniturile la bugetul de stat au însumat **4,2 mld. USD în trecut**, iar în perioada 2018 – 2040, aceste vor ajunge la o valoare de **26 mld. USD**.

Impactul direct al proiectelor trecute asupra veniturilor la bugetul de stat a avut o valoare de 1,2 mld. USD, în timp ce proiectele viitoare vor genera 11,9 mld. USD contribuții fiscale directe, constând în principal din redevențe și impozit pe profit, plătite de concesionari. Impactul indirect asupra veniturilor la bugetul de stat, care rezultă în principal din contribuții la asigurări sociale, impozitul pe venit plătit de persoanele fizice și taxele pe produse (TVA și accize), a fost de 2,2 mld. USD în perioada 2000-2017, comparativ cu impactul indirect asupra veniturilor la bugetul de stat din proiecte viitoare, în valoare de 10,4 mld. USD. Impactul indus asupra veniturilor de stat se datorează cheltuielilor angajaților direcți și angajaților furnizorilor în economie. În mare parte, aceste venituri sunt constituite din contribuții la asigurări sociale și taxe pe produse și se ridică la 0,8 mld. USD în perioada 2000-2017, urmând ca acestea să ajungă la o valoare de 3,7 mld. USD în viitor.

Indicatori macroeconomici

Producția de bunuri și servicii și impactul asupra PIB

În ultimii 18 ani, producția de bunuri și servicii generată direct a însumat 2,2 mld. USD, impactul indirect generat de furnizori și subcontractanți a totalizat 9,7 mld. USD, iar impactul indus, reprezentând producția de bunuri și servicii generată de cheltuielile angajaților direcți și ale angajaților furnizorilor, a fost de 3,1 mld. USD. Pe de altă parte, între 2018 și 2040, impactul direct va fi de 10,8 mld. USD, cel indirect va însuma 46,1 mld. USD, iar impactul indus va avea o valoare de 14,4 mld. USD. Comparativ cu perioada anterioară, cheltuielile medii vor crește datorită unui volum crescut al activităților offshore, în special în apele de mare adâncime.

Fiecare USD cheltuit în România în cadrul proiectelor offshore între 2000 și 2017 a generat 2 USD în economia românească. În anii viitori, multiplicatorul PIB va crește la 3,0, în primul rând datorită creșterii impactului indirect.

Set de ipoteze

- ✓ Regim fiscal stabil considerat pentru întreaga perioadă, valabil la data semnării acordurilor de concesiune (în conformitate cu prevederile actualei versiuni a proiectului de lege privind unele măsuri necesare pentru implementarea operațiunilor petroliere de către titularii de acorduri petroliere referitoare la perimetre petroliere offshore);
- ✓ Producție de gaz offshore pentru perioada 2018 – 2040 de ~170 mld. mc.;
- ✓ Cota impozitului pe profit considerată pentru viitor este de 16%;
- ✓ Cotele de TVA considerate au fost cele aplicabile conform ultimei variante a Codului Fiscal al României. Cotele de taxare efective pe produse (TVA și accize) au fost estimate, conform ultimelor date EUROSTAT disponibile, la 12,5% din valoarea adăugată brută la nivel național. Aceste cote au fost considerate constante și pe viitor;
- ✓ Cota medie a redevențelor luate în considerare pentru exploatarea de mare adâncime a fost de 13%, iar pentru exploatarea de mică adâncime de 12%;
- ✓ Ratele de schimb valutar: istoric, așa cum este prevăzut de Banca Națională a României; Pentru anii 2018 – 2040, conform Economist Intelligence Unit, Raport de țară: România, Martie 2018;
- ✓ Prețul de vânzare al gazelor naturale: până în anul 2020 conform Comisiei Europene (Modelul PRIMES – Scenariul de referință); începând cu anul 2020 este considerat 304,8 USD/ 1000 mc (246,2 EUR/ 1000 mc)
- ✓ Pe parcursul întregii viitoare perioade va fi exportat un procent mediu de 35% din producția offshore. Restul de 65% va fi utilizat pentru acoperirea declinului producției onshore, precum și a consumului din sectorul downstream și din alte industrii;
- ✓ Cotele de contribuții sociale a fost considerate conform cuantificării datelor prezentate în ultima variantă a Codului Fiscal al României, păstrate constante pe întregul interval de timp 2018 – 2040:

Contribuții	Actual (2018)		
	Contribuțiile angajatului [%]	Contribuțiile angajatorului [%]	Total contribuții [%]
Condiții speciale de muncă			
CAS (pensii)	25%	8%	33%
CASS (sănătate)	10%	n/a	10%
Contribuții pentru accidente de muncă	n/a	2,25%	2,25%
Impozit pe venit (se aplică venitului rămas după deducerea tuturor celorlalte procente)	10%	n/a	10%

Factori de conversie	
1 MWh	= 94.28 mc
1 mld. Mc.	= 35,687,347.87 MMBTU
1 tep	= 6.84357 bep
1 tep	= 1.11 mii mc
1 pc	= 0.029 mc

Note Metodologice

Metoda Input-Output (Intrări-Ieșiri)

Orice economie – analizată printr-o prismă națională sau globală – conține sectoare și industrii care sunt interdependente între ele. În cadrul acestor sectoare și industrii există societăți ale căror operațiuni depind de, dar și influențează alte companii și agenți economici. Pentru a analiza impactul socio-economic al unei industrii selectate, trebuie să folosim o metodologie care să ia în considerare aceste fluxuri și să demonstreze modul în care producțiile din multe industrii diferite devin pentru alte industrii un imbold și, prin urmare, generează valoare adăugată, ocuparea de forță de muncă suplimentară și venituri adiționale în economie.

Wassily Leontief, economist care în 1973 a primit premiul Nobel pentru realizările sale, a evidențiat mai întâi astfel de interdependențe în cadrul economiei Statelor Unite. De atunci, astfel de tabele – numite tabele simetrice de intrări-ieșiri – au fost create pentru aproape toate țările, de către birourile naționale de statistică, utilizând date din conturile naționale. Aceste tabele, în comparație cu datele financiare privind cheltuielile, veniturile, salariile și impozitele dintr-o anumită industrie sau anumite companii dintr-un sector, sunt un instrument puternic pentru a demonstra impactul socio-economic.

Folosind un model bazat pe tabelul input-output pentru economia românească și datele de intrare ale industriei, s-au calculat următoarele tipuri de impact ale proiectelor offshore:

Impact direct, generat de activitățile în sine desfășurate în urma proiectelor offshore.

Impact indirect, legat de tranzacțiile de afaceri cu furnizorii și subcontractorii proiectelor offshore. Achizițiile de bunuri și servicii efectuate de inițiatorii proiectelor offshore de la furnizorii români generează afaceri pentru acești furnizori, permițându-i să-și susțină locurile de muncă și să genereze venituri. Dar efectele nu se termină aici – furnizorii direcți (primul nivel) au proprii lor furnizori (nivelul al doilea) etc., a căror producție crește datorită impulsului inițial al proiectelor offshore, creând un efect în lanț în economie. Aceste efecte, inclusiv toate rundele de tranzacții, sunt luate în considerare efectiv în modelul utilizat.

Impact indus, o consecință a unui impuls suplimentar creat în economie prin cheltuielile angajaților industriei și a cheltuielilor angajaților furnizorilor de la nivelul 1 și 2. Acest impuls, care se manifestă prin cererea efectivă, se reflectă apoi într-o creștere a producției în economie și se traduce în locuri de muncă și venituri suplimentare.

Scala impactului direct, indirect și indus este prezentată în raport cu trei valori-cheie:

Producția de bunuri și servicii - valoarea totală a bunurilor și serviciilor produse în interiorul granițelor unei țări. Aceasta include și consumul intermediar.

Ocuparea forței de muncă – măsurată în funcție de numărul de angajați și incluzând toate locurile de muncă, adică numărul mediu anual al angajaților și lucrătorilor independenți în perioadele 2000-2017, 2018 – 2040 respectiv 2018-2060. Numărul de ani-om se calculează înmulțind numărul mediu anual al angajaților cu numărul total de ani.

Venituri la bugetul de stat – Impactul fiscal este calculat ca total al redevențelor, impozitului pe profit, taxelor pe produse (TVA și accize), impozitului pe venit, precum și al contribuțiilor la asigurările sociale.

Domeniul geografic

Studiul se referă la cuantificarea impactului proiectelor offshore de țiței și gaze asupra economiei naționale din România. Prin urmare, achizițiile de bunuri și servicii de la furnizorii străini au fost excluse din calculele impacturilor indirecte și induse, deoarece nu au impact asupra ocupării forței de muncă, asupra producției de bunuri și servicii sau asupra veniturilor statului.

Datele de intrare

Analiza a fost efectuată utilizând datele publice și sursele private de informații ale Deloitte și grupurilor de experți, în timp ce prognozele au fost proiectate pe baza datelor istorice și a ipotezelor noastre privind evoluția industriei offshore.

Interval de timp acoperit

Raportul se referă la perioada de timp 2000-2040, cu anumite referințe la orizontul anului 2060, pe care nu le considerăm însă în scopul prezentului Studiu.

Limitările modelului

Modelul utilizat este limitat de acuratețea și caracterul complet al datelor naționale, precum și de datele publicate a tabelelor naționale de intrare-ieșire, a căror evidență este destul de dificil de ținut de către oficiile naționale de statistică (cele mai recente tabele simetrice de intrare-ieșire pentru România au fost publicate în anul 2013, cu prețurile pentru anul 2010, sursa EUROSTAT). Pentru a compensa discrepanța dintre tabelele intrări-ieșiri și anul curent, cele mai recente cifre sunt ajustate pe baza ratelor naționale ale inflației începând cu anul publicării tabelor. Aceasta presupune că interdependențele dintre diferitele sectoare din economie au rămas la niveluri similare cu anul de bază, oferind o reprezentare statică a economiei.

Modelul presupune că salariile plătite angajaților se cheltuie în totalitate de către aceștia, din pricina dificultății de a estima precis nivelul cheltuielilor personale al angajaților din fiecare sector.

La o scară mai largă, alte limitări ale modelelor de intrare-ieșire includ o incapacitate de a explica cu acuratețe resursele finite sau efectele economiilor de scară.

În ciuda limitărilor metodologiei și datelor, modelul este capabil să ofere o reprezentare generală a impactului proiectelor offshore asupra fiecărui sector și economiei în ansamblu, această metodologie fiind utilizată extensiv la nivel internațional.

Referințe

Centrul global Deloitte de analize comparative.

Ministerul Energiei, "Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050", 2016.

Institutul Național de Statistică, www.insse.ro.

EUROSTAT, Bilanțuri energetice complete, date anuale (nrg_110a).

EUROSTAT, Producția primară de energie, pe resurse, 2016 (t_nrg_quant).

Comisia Europeană, "Scenariul de referință al UE – Energie, transporturi și emisii de GES până în 2050", 2016.

Business Monitor International (BMI), „Raportul de petrol și gaz pentru România Q1” ("Romania Oil & Gas Report Q1"), 2018.

Business Monitor International (BMI), „Raportul Petrochimiei în România” ("Romania Petrochemicals Report Q4"), 2017.

U.S. Energy Information Administration (EIA):
„Evaluarea resurselor globale de gaze și de țiței de șist” ("World Shale Gas and Shale Oil Resource Assessment"), 2013.

„Resursele de țiței și gaze de șist recuperabile din punct de vedere tehnic pentru: alte țări din Europa de Est” ("Technically Recoverable Shale Oil and Shale Gas Resources: Other Eastern Europe"), 2015.

„Tendențe în costurile upstream ale industriei de petrol și gaze naturale din SUA” ("Trends in U.S. Oil and Natural Gas Upstream Costs"), 2016.

Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de gaze ENTSO-G, "TYNDP 2018 Scenario Report", 2018.

ExxonMobil, "2018 Analyst Meeting", 2018.

Frank Jahn, Mark Cook & Mark Graham, „Explorarea și producția de hidrocarburi” ("Hydrocarbon exploration and production"), a 2-a ediție, în Developments in Petroleum Science, vol. 55, 2008.

Ambasada Franței, "Explorările maritime de țiței și gaz în domeniul Mării Negre", Raport, 2014.

IHS Global Insight, „Impactul economic al industriei petroliere și de gaze naturale din Golful Mexic și rolul independenților” ("The Economic Impact of the Gulf of Mexico Offshore Oil and Natural Gas Industry and the Role of the Independents"), 2010.

Ion Moroșanu, "Potențialul de hidrocarburi al platoului continental românesc al Mării Negre" ("The hydrocarbon potential of the Romanian Black Sea continental plateau") in Romanian Journal of Earth Sciences, a 2-a ediție, vol. 86, 2012.

Joseph R. Mason, „Contribuția economică a extracției și producției offshore crescute de petrol în largul oceanului, la economiile regionale și naționale” ("The Economic Contribution of Increased Offshore Oil Exploration and Production to Regional and National Economies"), American Energy Alliance, 2009;

Agenția Națională pentru Resurse Minerale, www.namr.ro.

Offshore Center Denmark, „Manual offshore, introducere în industria offshore” (“Offshore Book, an introduction to the offshore industry”), 2010.

Autoritatea de Petrol și Gaze din Marea Britanie (Oil and Gas Authority), „Proiecții ale producției și cheltuielilor în industria de petrol și gaze din Marea Britanie” (“Projections of UK Oil and Gas Production and Expenditure”), 2018.

„Analiza costurilor operaționale din 2016 în UKCS” (“Analysis of UKCS Operating Costs in 2016”), 2017.

OMV Petrom, “Raport Anual”, 2016.

Comisia OSPAR, „Evaluarea impactului activităților petroliere și de gaze offshore în Atlanticul de Nord-Est” (“Assessment of impacts of offshore oil and gas activities in the North-East Atlantic”), 2009.

Radu Dudau, “Industria petrolului și gazului în România: tradiție și oportunitate strategică”, Energy Policy Group, 2014.

Banca Națională a României, www.bnr.ro.

Romanian Petroleum History, Petroblog.

Royal Roads University, „Lucrări Socio-Economice despre petrolul și gazele offshore ale British Columbia” (“British Columbia Offshore Oil and Gas Socio-Economic Issue Papers”), 2004.

Transgaz:

Anunț public referitor la dezvoltările SNT în zona de Nord – Est a României, 2018.

“Documentația privind desfășurarea procesului de rezervare de capacitate incrementală în punctul preconizat de intrare în SNT din Marea Neagră PM Vadu – Etapa angajantă –”, 2018.

“Informații privind desfășurarea procesului de capacitate incrementală în punctul preconizat de intrare în SNT din Marea Neagră – PM Tuzla, etapa neangajantă”, 2018.

“Planul de Dezvoltare a Sistemului Național de Transport Gaze Naturale, 2018 – 2027”, 2018.

U.S. Central Intelligence Agency, The World Factbook, informații actuale la 1 ianuarie 2017, 2017.

Modelul PRIMES – Scenariul de referință.

Răspunderea autorilor

Deloitte Consultanță SRL (denumit în continuare „Deloitte”, „consultantul” sau „noi”) a realizat un studiu independent cu privire la „Contribuția proiectelor de explorare și producție a hidrocarburilor din Marea Neagră la dezvoltarea economiei românești” („Studiul”, „Raportul” sau „Analiza”). Raportul a fost realizat la cererea Asociației Române a Concesionarilor Offshore din Marea Neagră („ARCOMN”, „Clientul”), în acord cu termenii contractuali dintre ARCOMN și Deloitte.

Analiza a fost efectuată în mod independent de către Deloitte, care a utilizat preponderent expertiza și resursele proprii, precum și sursele publice menționate. Nu sunt analizate aspectele referitoare la taxare, legislație, contabilitate, audit, specificații tehnice, protecție a mediului și orice alte aspecte specifice din industrie sau mediul de afaceri.

Deloitte a pregătit și livrat Studiul în beneficiul și pentru informarea ARCOMN. În consecință, Deloitte nu acceptă și nici nu își asumă vreo responsabilitate față de altcineva decât ARCOMN, în legătură cu acest Raport, cu aprecierile, constatările, concluziile, recomandările sau opiniile prezentate sau deduse din acesta. Orice referire a unui terț la această Analiză, se face pe propria răspundere a celui din urmă.

Analiza noastră reprezintă un punct de plecare obiectiv și rezonabil pentru o dezbateră rațională asupra beneficiilor economice aferente unor potențiale dezvoltări de țiței și gaze pe scară largă în Marea Neagră. Fără îndoială, apariția unor posibile dezbateri în privința ipotezelor abordate nu este exclusă. Deloitte nu își asumă nicio responsabilitate referitoare la/ și nici nu va lua parte la eventuale polemici pe această temă.

Înainte de a acționa ca urmare a informațiilor din acest Studiu, este necesară asigurarea unei asistențe profesionale competente suplimentare precum și o analiză atentă a situației specifice. Deciziile bazate pe informațiile prezentate în acest Studiu cad în responsabilitatea exclusivă a părților decidente.

Informațiile conținute aici sunt de natură generală și nu sunt destinate să abordeze circumstanțele particulare ale unei anumite persoane sau entități. Raportul nu își propune să abordeze sau să ofere o analiză a implicațiilor și circumstanțelor juridice relevante și nici nu a fost realizat pe baza analizei profesionale a unui consilier juridic. Cu toate că ne-am străduit să furnizăm informații exacte și actualizate, nu există garanția că aceste informații sunt corecte la data la care sunt disponibile sau că vor continua să fie corecte și pe viitor.

Datele de intrare au fost colectate din surse publice, din datele și informațiile Deloitte, precum și în urma discuțiilor cu experți din domeniu. Prognozele au fost realizate pe baza datelor istorice și a ipotezelor noastre privind evoluția industriei offshore. Deloitte nu a avut acces la date confidențiale sau la informații care conțin secrete profesionale, respectând astfel în totalitate prevederile Legii Petrolului nr. 238/2004, Normelor metodologice de aplicare a Legii Petrolului, aprobate prin H.G. nr. 2075/2004, Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate și a standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România sau a oricărei alte legislații aplicabile.

Conținutul, analizele și concluziile acestui raport nu reflectă neapărat opiniile individuale ale experților participanți. A fost exprimată o gamă largă de puncte de vedere și opinii, uneori divergente, care au făcut posibilă studierea mai profundă și mai obiectivă a aspectelor fundamentale tratate de studiu. O privire de ansamblu a metodologiei și a seturilor de date statistice utilizate de autori este disponibilă în anexa prezentului document.

Se presupune că toate informațiile obținute din surse publice sunt corecte și complete. Acestea nu au fost auditate sau revizuite în mod independent, nu le-a fost verificată acuratețea sau caracterul complet al acestora prin referire la surse, informații sau dovezi ale Deloitte. Astfel, Deloitte nu își asumă nicio răspundere pentru orice erori sau omisiuni pe care aceste informații le-ar putea conține sau care ar fi putut să apară în concluziile și rezultatele incluse în acest document.

Asociația Română a Concesionarilor Offshore din Marea Neagră

ARCOMN nu acceptă și nici nu își asumă vreo responsabilitate față de terți, în legătură cu acest Raport, cu aprecierile, constatările, concluziile, recomandările sau opiniile prezentate sau deduse din acesta. Orice referire a unui terț la această Analiză, se face pe propria răspundere a celui din urmă.

Analiza reprezintă un punct de plecare obiectiv și rezonabil pentru o dezbatere rațională asupra beneficiilor economice aferente unor potențiale dezvoltări de țiței și gaze pe scară largă în Marea Neagră. Fără îndoială, apariția unor posibile debateri în privința ipotezelor abordate nu este exclusă. ARCOMN nu își asumă nicio responsabilitate referitoare la/și nici nu va lua parte la eventuale polemici pe această temă.

Înainte de a acționa ca urmare a informațiilor din acest Studiu, este necesară asigurarea unei asistențe profesionale competente suplimentare precum și o analiză atentă a situației specifice. Deciziile bazate pe informațiile prezentate în acest Studiu cad în responsabilitatea exclusivă a părților decidente.

Numele Deloitte se referă la organizația Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), o companie cu răspundere limitată din Marea Britanie, rețeaua globală de firme membre și persoanele juridice afiliate acestora. DTTL și firmele sale membre sunt entități juridice separate și independente. DTTL (numit în continuare și "Deloitte Global") nu furnizează servicii către clienți. Pentru a afla mai multe despre rețeaua globală a firmelor membre, vă rugăm să accesați www.deloitte.com/ro/despre.

Deloitte furnizează clienților din sectorul public și privat din industrii variate servicii de audit, consultanță, servicii juridice, consultanță financiară și de managementul riscului, servicii de taxe și alte servicii adiacente. Patru din cinci companii prezente în Fortune Global 500® sunt clienți Deloitte, prin intermediul rețelei sale globale de firme membre care activează în peste 150 de țări și teritorii, oferind resurse internaționale, perspective locale și servicii de cea mai înaltă calitate pentru a rezolva probleme de business complexe. Pentru a afla mai multe despre modalitatea în care cei 263.900 de profesioniști Deloitte creează un impact vizibil în societate, vă invităm să ne urmăriți pe Facebook sau LinkedIn.

© 2018. Pentru mai multe detalii, contactați Deloitte România